

MAPY VÝVOJE STRUKTURY KRAJINY V OBCÍCH DOLNÍ DUNAJOVICE, DOMANÍN, SYROVÍN, ŠAKVICE, ŠARDICE A TĚMICE

s důrazem na krajinné prvky zmírňující dopady sucha

Hana Skokanová, Marek Havlíček, Martin Musil

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

Brno 2020

Úvod

Fenomén sucha není otázkou posledních několika let, ale provázal lidstvo celou jeho historií. Obzvláště patrný je v oblasti teplé a relativně suché jižní Moravy, kam spadají i vybrané modelové lokality: Dolní Dunajovice a Šakvice na Břeclavsku a Domanín, Syrovín, Šardice a Těmice na Kyjovsku. Zatímco hlavní příčiny vzniku sucha jsou způsobeny atmosférickými procesy, jejich dopady na krajinu jsou akcelerované lidskou činností. Jedná se především o odvodňování pozemků pomocí melioračních systémů, jejich scelování, při kterém dochází k likvidaci drobných krajinných prvků, či záborů zemědělské půdy pro jiné, především stavební, účely.

Odvodňování pozemků započalo již ve druhé polovině 19. století s nástupem průmyslové revoluce a zaváděním nových zemědělských plodin, především cukrovky. To se projevilo ve vypouštění existujících rybníků a rozorávání luk, především nivních. Sofistikovanější meliorační systémy se začaly zavádět ve 20. století a jejich největší rozvoj nastal ve druhé polovině 20. století. Například na jižní Moravě, v oblastech Břeclavska, Kyjovska, Hodonínska, Hustopečska, Pohořelicka, Veselska či Uhersko-Hradištska, bylo mezi lety 1961 až 1989 odvodněno přes dvacet tisíc hektarů pozemků, především orné půdy a trvalých travních porostů. Meliorační systémy zasahovaly ale i do lesů. Podstatnou změnou bylo rovněž narovnávání vodní toků, čímž docházelo nejen ke zrychlení odtoku vody z krajiny, ale také k zániku značného množství mokřadů a dalších vodou ovlivněných míst.

Také scelování pozemků v menším měřítku započalo již ve druhé polovině 19. století po zrušení roboty a poddanství. V masívním měřítku však nastalo po druhé světové válce v rámci kolektivizace zemědělství a vzniku jednotných zemědělských družstev a státních statků. Scelováním pozemků zaniklo mnoho drobných krajinných prvků, jako jsou remízky či meze, ale také polní cesty. Tyto procesy negativně ovlivnily prostupnost krajiny i ekologické poměry, které vyústily ve zhoršení retence vody v krajině. V oblasti jižní Moravy, kam spadají modelové lokality, započala kolektivizace dříve než v jiných oblastech České republiky. Svědčí o tom i zakládání jednotných zemědělských družstev (JZD), které vznikly v letech 1949 (Dolní Dunajovice, Domanín), 1950 (Těmice), 1952 (Šardice) a 1953 (Šakvice, Syrovín). Ne vždy však založení JZD znamenalo okamžité scelování pozemků a uskutečňování dalších plánů socialistického zemědělství. Založená JZD v daných letech byla většinou prvního nebo druhého typu, v nichž se silně uplatňoval faktor soukromého vlastnictví půdy a nijak významněji se neměnil malovýrobní způsob práce.

Významnější zábor zemědělské půdy se odehrál již ve druhé polovině 20. století. Na jižní Moravě v oblastech Břeclavska, Kyjovska, Hodonínska, Hustopečska, Pohořelicka, Veselska či Uhersko-Hradištska v období 1950-1990 bylo přeměněno téměř čtrnáct tisíc hektarů zemědělské půdy. Míra záboru zemědělské půdy v tomto období tedy činila kolem 3,5 tisíce hektarů za deset let. Za ztrátu zemědělské půdy v tomto období mohlo hlavně rozšiřování zastavěných a rekreačních ploch (zábor 8,5 tisíce hektarů), zatímco kolem 5 tisíc ha bylo zalesněno. Po roce 1990 ztráta zemědělské půdy zrychlila. Na jižní Moravě bylo mezi lety 1990-2016 zabráno téměř deset tisíc hektarů zemědělské půdy; při přepočtu na deset let to tedy je 3,8 tisíc hektarů. Oproti předchozímu období však největší podíl na snížení rozlohy měl zábor pro lesní pozemky (5,6 tisíce hektarů), menší pak pro zástavbu a rekreaci (4 tisíce hektarů).

Pro zadržování vody v krajině mají největší význam mokřady, přirozeně meandrující vodní toky či vlhké louky. Podílejí se však na něm i uměle vytvořené vodní plochy, zdravé lesní a travinobylinné ekosystémy a určitý význam má i drobná držba v podobě mozaiky políček, sadů a vinogradů. Právě na tyto prvky bude zaměřena pozornost při interpretaci map struktury krajiny v modelových lokalitách. Mapy zachycují strukturu krajiny ve třech časových obdobích – polovině 19. století, tj. na začátku průmyslové revoluce, v polovině padesátých let 20. století, tj. na začátku kolektivizace zemědělství, a v současnosti, tj. v období postmoderním, spojeným na jedné straně s průmyslovým zemědělstvím, na straně druhé i s určitou snahou o nápravu krajiny.

Obecné poznatky ke tvorbě map

Krajinná struktura byla zachycena pomocí 29 skupin krajinných prvků. Jedná se o:

- Velkoplošné pole nad 30 ha
- Velkoplošné pole 1 - 30 ha
- Maloplošné pole do 1 ha
- Pole se stromy (pole s minimálně 3 stromy, dále plochy rychle rostoucích dřevin)
- Zahrady (bez a se stavbami)
- Velkoplošné sady nad 1 ha (zatravněné i na orné půdě)
- Maloplošné sady do 1 ha (zatravněné i na orné půdě)
- Velkoplošné vinice nad 1 ha (zatravněné i na orné půdě)
- Maloplošné vinice do 1 ha (zatravněné i na orné půdě)
- Vinice se stromy (minimálně 2 stromy)
- Sídlní zastavěná plocha (souvislá, rozptýlená zástavba, chatové kolonie, zámky, hrady, hřbitovy)
- Průmyslové, zemědělské, komerční areály (+ zpevněné plochy)
- Komunikace (silnice, železnice, polní cesty)
- Rekreační a sportovní areály (hřiště – zatravněná, písková, škvárová, golfová, umělá, koupaliště, tábory, zatravněné letištní plochy)
- Veřejná zeleň (okrasné parky a zahrady, vegetace v chatových koloniích)
- Skládky odpadu, rozvojové plochy (stavební pozemky), sypané hráze, rozvaliny
- Těžební útvary (lomy)
- Louky a pastviny (mezofilní, stepi, vlhké, liniové travnaté pásy, především podél vodních toků)
- Ruderální vegetace, úhory/lada po zemědělské činnosti (ruderální porosty, travníky ve městech, liniové travnaté pásy podél příkopů a doprovázející zemědělské plochy, úhory)
- Travinobylinné porosty se stromy (s nálety, ovocnými dřevinami, liniové podél cest se stromy/keři)
- Dřevinná vegetace listnatá (lesní i nelesní - remízky, skupiny dřevin do 0,1 ha, liniové porosty dřevin - větrolamy, biokoridory, opuštěné sady)
- Dřevinná vegetace jehličnatá
- Dřevinná vegetace smíšená
- Křoviny
- Umělé vodní plochy (rybníky, přehrady, vybetonované nádrže, sádky, požární nádrže)
- Přirozené vodní plochy (tůň, slepá ramena, jezera)
- Zamokřené plochy (mokřady, rákosiny)
- Vodní toky (přirozené, upravené)

Kritérium pro rozlišení maloplošných a velkoplošných polí, sadů a vinic bylo stanoveno na 1 ha na základě konzultací s odborníky ochrany přírody a na základě průměrné velikosti parcel před prvním scelováním pozemků na konci 19. století. Vyčlenění polí nad 30 ha reflektuje Nařízení vlády 48/2017 Sb. o omezení pěstování monokultur na půdních blocích s velikostí maximálně 30 ha, ve které jsou alespoň 2 ha souvisle erozně ohrožené půdy nebo je erozně ohroženou půdou pokryto 50 % a více daného půdního bloku. V následujících rocích se uvažuje o použití tohoto kritéria na všechny zemědělské pozemky.

Mapy krajinné struktury v roce 1827 byly vytvořeny na základě map stabilního katastru, konkrétně s využitím tzv. císařských otisků map stabilního katastru v měřítku 1:2 880. Císařské otisky byly zakoupeny jako skeny v digitální podobě z Českého úřadu zeměměřického a katastrálního v Praze pro území obcí ORP Kyjov a byly následně zgeoreferencovány a slícovány tak, aby vytvořily bezešvou vrstvu. Císařské otisky pro území obcí na Břeclavsku byly získány již v digitální georeferencované podobě z Centra dopravního výzkumu, v. v. i. Dostupná mapová legenda byla posléze transformována na jednotlivé prvky krajinné struktury.

Mapy krajinné struktury v roce 1953, resp. 1955, byly vytvořeny na základě leteckých snímků z let 1953-1955. Tyto letecké snímky byly zakoupeny v podobě bezešvé vrstvy ortofotosnímků z České informační agentury životního prostředí (CENIA), pro niž byly vytvořeny firmou Geodis Brno, spol. s r.o. na podkladě leteckých měřičských snímků poskytnutých Vojenským geografickým a hydrometeorologickým úřadem Dobruška. Pro upřesnění nejasností byly využity základní mapy 1:5 000 z let 1951-1954, které byly zakoupeny v digitální georeferencované podobě z Českého úřadu zeměměřického a katastrálního v Praze. Jako doplňkové zdroje sloužily i základní mapy 1:10 000 z let 1957–1964 a vojenské topografické mapy 1:25 000 z let 1953–1955. Mapy byly poskytnuty Vojenským geografickým a hydrometeorologickým úřadem Dobruška v analogové podobě. Tyto mapy byly zgeoreferencovány na pracovišti autorů.

Mapy krajinné struktury v roce 2019, resp. 2020 byly vytvořeny na základě kombinace dostupných dat z následujících zdrojů: Registr půdy LPIS (situace 2018-2019), Základní báze geografických dat ZABAGED (situace 2017), vrstva mapování biotopů Agentury ochrany přírody a krajiny AOPK (aktualizovaná z 2016), katastr (aktualizovaný 2019), agregovaná data z lesních hospodářských plánů a osnov Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů ÚHÚL (situace 2017) a ortofotosnímek (2018). Většina zemědělských ploch byla převzata z vrstvy LPIS. Vzhledem k tomu, že v této vrstvě jsou pouze plochy pod dotacemi, musely být zbývající plochy převzaty z jiných vrstev, resp. ručně dokresleny na základě ortofotosnímku. Vrstva ÚHÚL sloužila k identifikaci tří základních typů lesa – listnatý, jehličnatý a smíšený. Hraniční hodnotou pro odlišení těchto kategorií byl minimální podíl daného typu dřeviny 70 %. Vrstva ZABAGED sloužila především pro identifikaci antropogenních a vodních prvků, dále k identifikaci trvalých travních porostů, které nespádaly pod LPIS nebo mapování biotopů AOPK. Vrstva mapování biotopů AOPK sloužila pro identifikaci přírodních prvků. Vrstva katastru byla společně s vrstvou ZABAGED využita při identifikaci zahrad a drobné držby. Vzhledem k tomu, že žádná z dostupných vrstev v sobě nezahrnuje nelesní dřevinnou vegetaci, především v liniové podobě, musela být tato kategorie ručně dokreslena na základě ortofotosnímku. Ortofotosnímek sloužil i ke kontrole všech kategorií – tam, kde se existující vrstva lišila od ortofotosnímku, byla upravena. Liniové prvky (komunikace a vodní toky) byly z liniové podoby převedeny na plošnou tím, že kolem nich byla vytvořena různě velká obalová zóna v závislosti na kategorii (od 2 do 11 m). Takto vytvořená mapa byla posléze podrobena kontrole v rámci terénního šetření, které probíhalo v letech 2019-2020, a upravena na základě zjištěných změn.

Modelové lokality

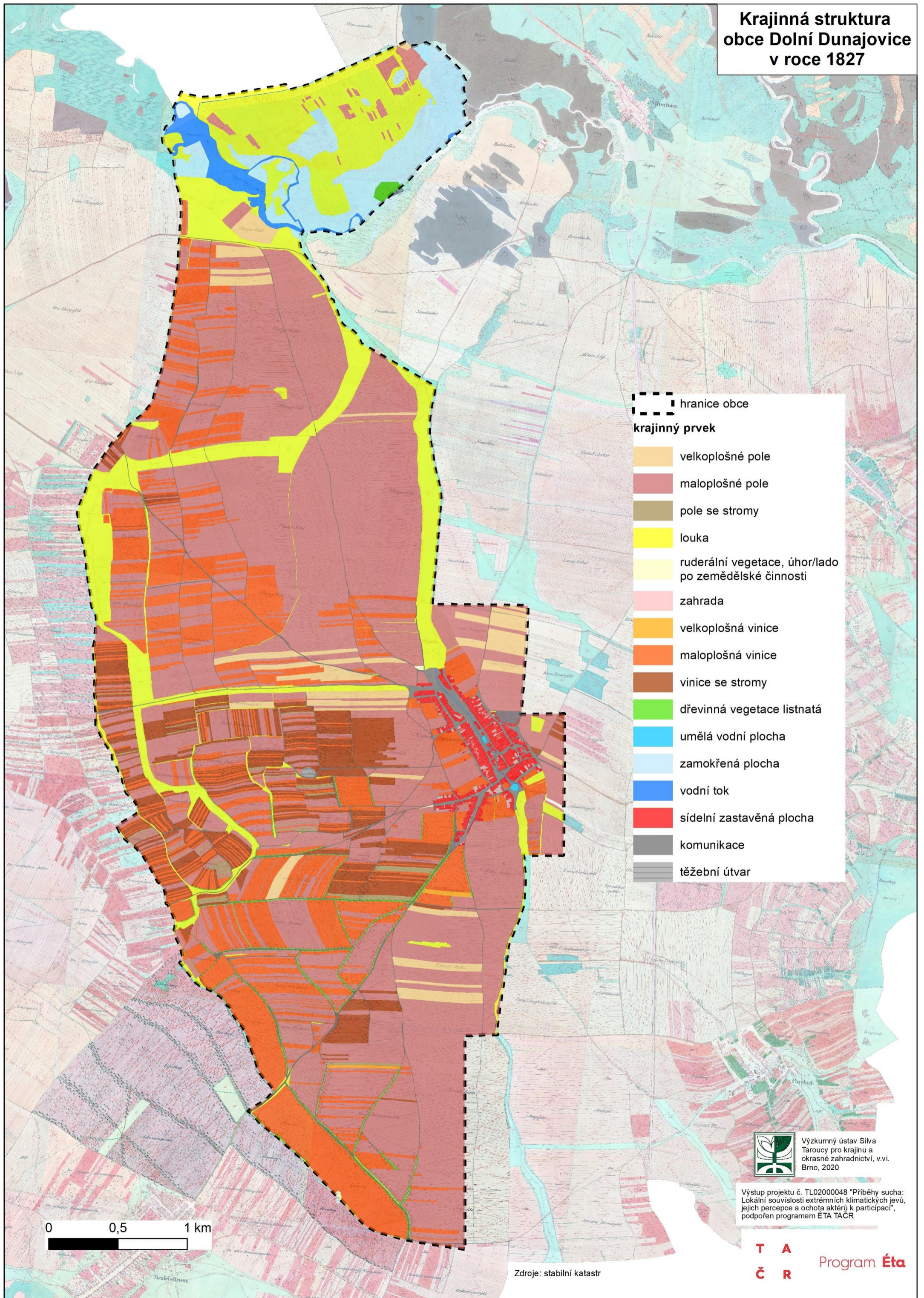
Jak již bylo řečeno, pro vytvoření map vývoje krajinné struktury bylo vybráno celkem šest modelových lokalit, z toho dvě na Břeclavsku (Dolní Dunajovice a Šakvice) a čtyři na Kyjovsku (Domanín, Syrovín, Šardice a Těmice).

Obě břeclavské lokality jsou situovány do Dyjsko-svrateckého, resp. Dolnomoravského úvalu. Zatímco území Šakvického katastru má relativně rovinný reliéf s nadmořskými výškami od 154 do 204 m n. m. a průměrnou nadmořskou výškou 176 m n. m., u katastru Dolních Dunajovic hrají významnou roli Dunajovické vrchy pokrývající západní část katastru, díky kterým průměrná nadmořská výška stoupá na 200 m n. m. a maximální nadmořská výška je 285 m nad mořem na vrcholu Velké Slunečné. Právě přítomnost Dunajovických vrchů významně ovlivnila charakter krajiny Dolních Dunajovic, neboť jejich východně a jihovýchodně orientované svahy jsou přímo předurčeny k pěstování vína. Území tak již od pradávna patří k jedné z nejproduktivnějších vinařských oblastí. Oproti tomu Šakvice jsou typickou zemědělskou obcí se zaměřením na pěstování polních plodin – obilí, kukuřice, slunečnice. Zemědělské pozemky v Šakvicích patřily pod velkopavlovický velkostatek, zatímco v Dolních Dunajovicích byly převážně v držbě drobných zemědělců. V minulosti části obou katastrů ovlivňovala významně Dyje, která se za vyšších vodních stavů rozlévala z břehů a zaplavovala tak okolní pozemky. Díky tomu byly tyto pozemky využívány jako louky, případně pastviny. V Šakvicích byly pozemky zaplavovány ve větší míře, neboť se k Dyji často přidávala i velká voda Šakvického potoka. Proto bylo koncem 19. století přikročeno k vodohospodářským úpravám Dyje, které vyvrcholily výstavbou Novomlýnských nádrží ve druhé polovině 20. století.

Pro všechny kyjovské lokality je typický vlnitý pahorkatinný reliéf Kyjovské pahorkatiny; v Šardicích se nadmořské výšky pohybují v rozmezí 177 – 319 m n. m. (průměrná nadmořská výška je 217 m n. m.), zatímco katastry Domanína, Syrovína a Těmic leží ve vyšších nadmořských výškách (192-338 m n. m., průměrná nadmořská výška 200-245 m n. m.). Jedná se o historické vinařské obce, nicméně rozsah vinic byl vždy menší než v případě Dolních Dunajovic. Šardice spadaly pod augustiniánský velkostatek, zatímco Domanín a Těmice pod Velehradský klášter. Na orné půdě se pěstovalo obilí, luštěniny či konopí. V Šardicích se také v průběhu 19. a 20. století těžil lignit – pozůstatky těžby lze v krajině pozorovat do dneška v podobě různých propadlin.

Všechny lokality vždy patřily k oblastem s malým výskytem dřevinné vegetace, což svědčilo o intenzivním zemědělském využívání, podmíněném úrodnými černozeměmi. Na katastrech, které spadaly pod kláštery či velkostatky, se již v 19. století nacházely plochy orné půdy větší než 1 ha. Po pozemkových reformách na počátku 20. století byly tyto plochy rozparcelovány a rozděleny mezi drobné zemědělce, aby byly po druhé světové válce v období socialistického zemědělství opět sceleny ve velké lány. Tyto lány ovšem svou velikostí mnohonásobně překračovaly pole z poloviny 19. století. Typickým rysem krajiny všech obcí byly v polovině 19. století také zatravněné údolní nivy či strmější svahy a úzké travinobylinné proužky, které často sloužily jako přístupové cesty k pozemkům. Tyto louky byly postupně rozorány, případně se z nich staly lesy, jako tomu bylo např. v Syrovíně. U Šakvic a Dolních Dunajovic byla značná část luk zaplavena vodou z Novomlýnských nádrží. Dalším typickým rysem všech obcí byla drobná držba v podobě maloplošných vinic, vinic se stromy či polí se stromy, která se dochovala až do 50. let 20. století. Její výrazný pokles v současnosti byl zaznamenán u Dolních Dunajovic, Domanína, Syrovína a Těmic. Mezi příčiny patří scelování do větších pozemků (např. vinice v Dolních Dunajovicích, Domaníně, Syrovíně, Šardicích), vyvlastnění v období socialismu či opouštění a zarůstání dřevinnou vegetací (např. v Syrovíně, Šakvicích). Současná krajina oproti minulosti vykazuje více souvislých porostů s dřevinnou vegetací a také více vodních ploch. Dřevinná vegetace funguje jako protierozní i retenční opatření v krajině a začala být cíleně vysazována již v 50. letech 20. století v podobě větrolamů (v Dolních Dunajovicích) či podél vodních toků, případně některých remízků (jako mysliveckých opatření). V současnosti je cílené vysazování dřevinné vegetace v podobě prvků Územního systému ekologické stability či protierozních opatření, ale dřevinná vegetace se rozšiřuje i spontánně na opuštěných pozemcích. Pomineme-li břeclavské lokality s Novomlýnskými nádržemi, vidíme snahu obcí budovat obecné (i soukromé) rybníky či suché poldry (s potenciálem přeměnit se na polosuché nádrže), převážně jako protipovodňová opatření. Tyto vodní plochy jsou v obcích na Kyjovsku prvkem novým a jistě záslužným, nicméně nelze je srovnávat s rozsahem a následnou možností zachytávat srážkovou vodu původních nivních, často zamokřených luk, které se v lokalitách v minulosti vyskytovaly.

Krajinná struktura obce Dolní Dunajovice v roce 1827

- hranice obce
- krajinný prvek**
- velkoplošné pole
- maloplošné pole
- pole se stromy
- louka
- ruderní vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti
- zahrada
- velkoplošná vinice
- maloplošná vinice
- vinice se stromy
- dřevinná vegetace listnatá
- umělá vodní plocha
- zamokřená plocha
- vodní tok
- sídelní zastavěná plocha
- komunikace
- těžební útvar

0 0,5 1 km

 Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. Brno, 2020

Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ÉTA TACR

Zdroje: stabilní katastr

T A
Č R Program **Éta**

**Krajinná struktura
obce Dolní Dunajovice
v roce 1955**

- hranice obce
- krajinný prvek**
- velkoplošné pole
- maloplošné pole
- pole se stromy
- louka
- ruderální vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti
- travinobylinná vegetace se stromy
- zahrada
- maloplošný sad
- maloplošná vinice
- vinice se stromy
- dřevinná vegetace listnatá
- křovina
- přirozená vodní plocha
- umělá vodní plocha
- zamokřená plocha
- vodní tok
- sídelní zastavěná plocha
- průmyslový, zemědělský, komerční objekt
- komunikace
- rekreační a sportovní areál
- veřejná zeleň
- těžební útvar
- skládka odpadu, rozvojová plocha, sypaná hráze, rozvalina

0 0,5 1 km

Zdroje: ortofoto

Výzkumný ústav Silva
Taroucy pro krajinu a
okrasné zahradnictví, v.v.i.
Brno, 2020

Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha:
Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů,
jejich percepce a ochota aktérů k participaci",
podpořen programem ĚTA TACR

T A
Č R Program **Ěta**

**Krajinná struktura
obce Dolní Dunajovice
v roce 2020**

- hranice obce
- krajinný prvek**
- velkoplošné pole nad 30 ha
  - velkoplošné pole
  - maloplošné pole
  - pole se stromy
  - louka
  - ruderální vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti
  - travinobylinná vegetace se stromy
  - zahrada
  - maloplošný sad
  - velkoplošná vinice
  - maloplošná vinice
  - vinice se stromy
  - dřevinná vegetace listnatá
  - dřevinná vegetace jehličnatá
  - dřevinná vegetace smíšená
  - křovina
  - umělá vodní plocha
  - zamokřená plocha
  - vodní tok
  - sídelní zastavěná plocha
  - průmyslový, zemědělský, komerční objekt
  - komunikace
  - rekreační a sportovní areál
  - veřejná zeleň
  - skládka odpadu, rozvojová plocha, sypaná hráze, rozvalina

0 0,5 1 km

Zdroje: LPIS, ZABAGED, AOPK (mapování biotopů), katastr, ortofoto

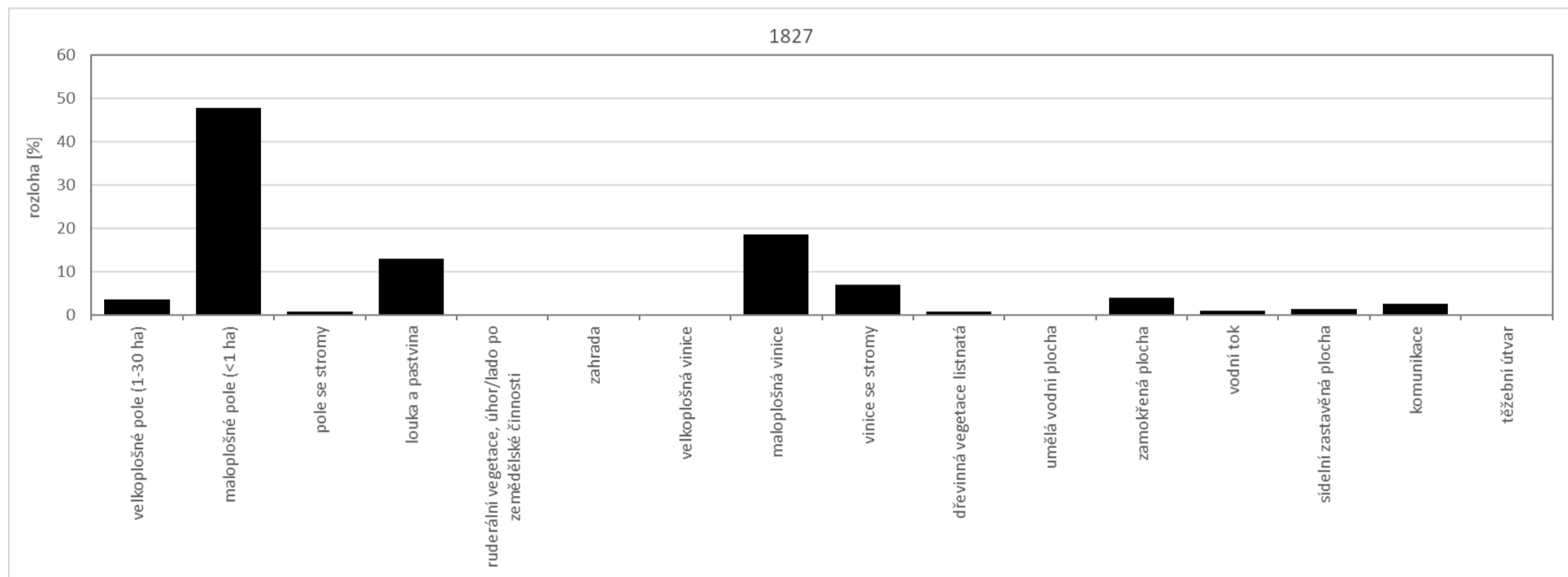
 Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. Brno, 2020

Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ĚTA TACR

T A
Č R Program **Ěta**

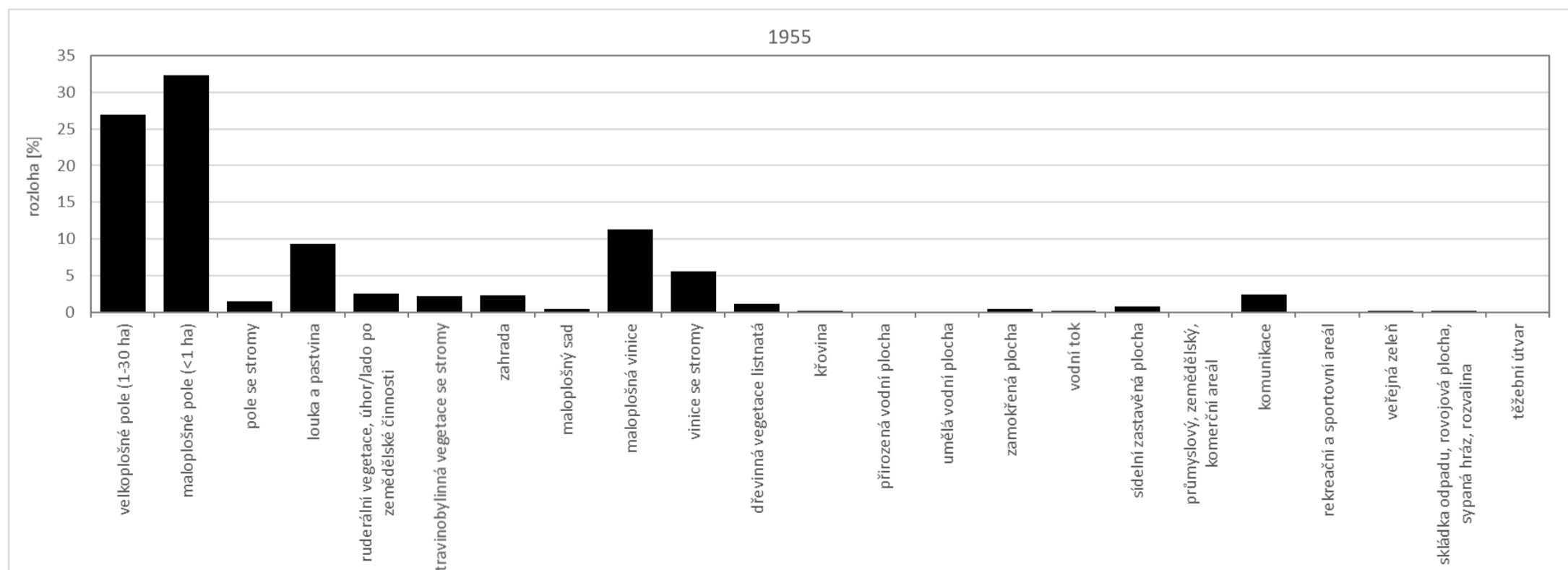
Krajinná struktura obce Dolní Dunajovice v roce 1827

Krajina Dolních Dunajovic se v polovině 19. století vyznačovala převahou maloplošných (do 1 ha) polí s ornou půdou, kterou doplňovaly maloplošné vinice, resp. vinice se stromy na svazích Dunajovických kopců i v těsném zázemí obce. V severní části (území dnešních Novomlýnských nádrží) dominovaly vlhké louky a zamokřené plochy. Dyje se zde rozlévala z břehů a vytvořila větší, skoro až jezerní plochu. Sušší, výše položená místa, byla rozorána. Lužní lesy se až na malý ostrůvek nacházely mimo katastr. Louky a pastviny se dále rozkládaly v nivě Dunajovického potoka, části nivy jeho levostranného přítoku a na části hřbetu Dunajovických kopců. Místy se vyskytovala velkoplošná (do 30 ha) pole s ornou půdou. Některé polní cesty, obzvláště v jižní části území, byly doprovázeny dřevinnou vegetací. Na Dunajovickém potoce se v obci nacházely dva rybníčky. Z hlediska rozmanitosti krajinných prvků byla krajina Dolních Dunajovic v tomto období relativně málo pestrá; na katastru se vyskytovalo pouze šestnáct různých skupin krajinných prvků.

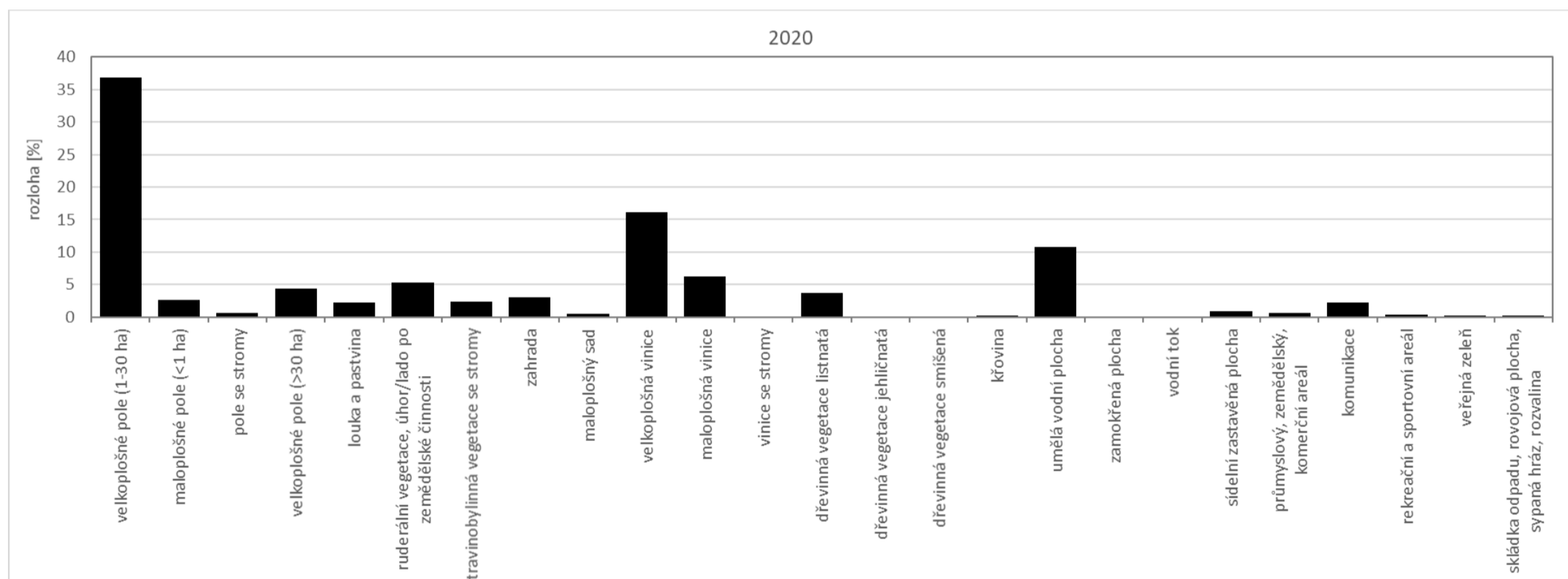
Krajinná struktura obce Dolní Dunajovice v roce 1955

Také v polovině 20. století dominovala maloplošná pole s ornou půdou, nicméně velkoplošná pole (do 30 ha) se svou výměrou začala maloplošným polím přibližovat. Bylo to dáno faktem, že v Dolních Dunajovicích jako v první ze zkoumaných lokalit proběhla kolektivizace zemědělství – již na konci roku 1949 vzniklo jednotné zemědělské družstvo. Vzhledem k vysídlení významné části původního obyvatelstva, nově příchozí bez vazeb k půdě a majetku nebránili scelování pozemků. Maloplošná pole byla scelena především ve východní, nížinaté polovině katastru. Došlo k poklesu rozlohy maloplošných vinic i vinic se stromy, a to jak v oblasti Dunajovických kopců, tak především v těsném zázemí sídla – zde se ve větší míře rozšířily zahrady. Pokles rozlohy vinic byl důsledkem nemoci vinné révy z přelomu 19. a první poloviny 20. století i odsunem německého obyvatelstva po druhé světové válce. Poklesla i rozloha luk a pastvin – byly rozorány nivní louky Dunajovického potoka a jeho přítoku; louky v Dunajovických kopcích byly přeměněny na vinice. Na druhou stranu došlo k opuštění vinic a orné půdy v oblasti Velké Slunečné, na které se rozšířily louky a travinobylinná vegetace se stromy. Louky v oblasti Liščího kopce (jižně od Velké Slunečné) začaly být v roce 1946 chráněny jako přírodní rezervace a staly se tak základem pro národní přírodní památku Dunajovické kopce. Dyje byla na přelomu 19. a 20. století zregulována, což vyústilo mimo jiné v přeměnu většiny zamokřených ploch na louky a rozšíření ploch s ornou půdou. Více se začala šířit dřevinná vegetace, a to jak v severní oblasti, tak například v okolí lomu ve střední části katastru. Typické byly rovněž solitéry ve vinicích či malých políčkách s ornou půdou. U obce byly rovněž zakládány maloplošné sady. Uvnitř scelených polí orné půdy byly vyčleněny pozemky na pozdější výsadbu větrolamů, a to jak severně, tak jižně od obce. V obci zůstal zachován pouze jeden rybník. Krajina v tomto období byla pestřejší, o čemž svědčí i zvýšené množství přítomných skupin krajinných prvků, jak je vidět z přiloženého grafu, a značné množství drobných pozemků s různým krajinným pokryvem.

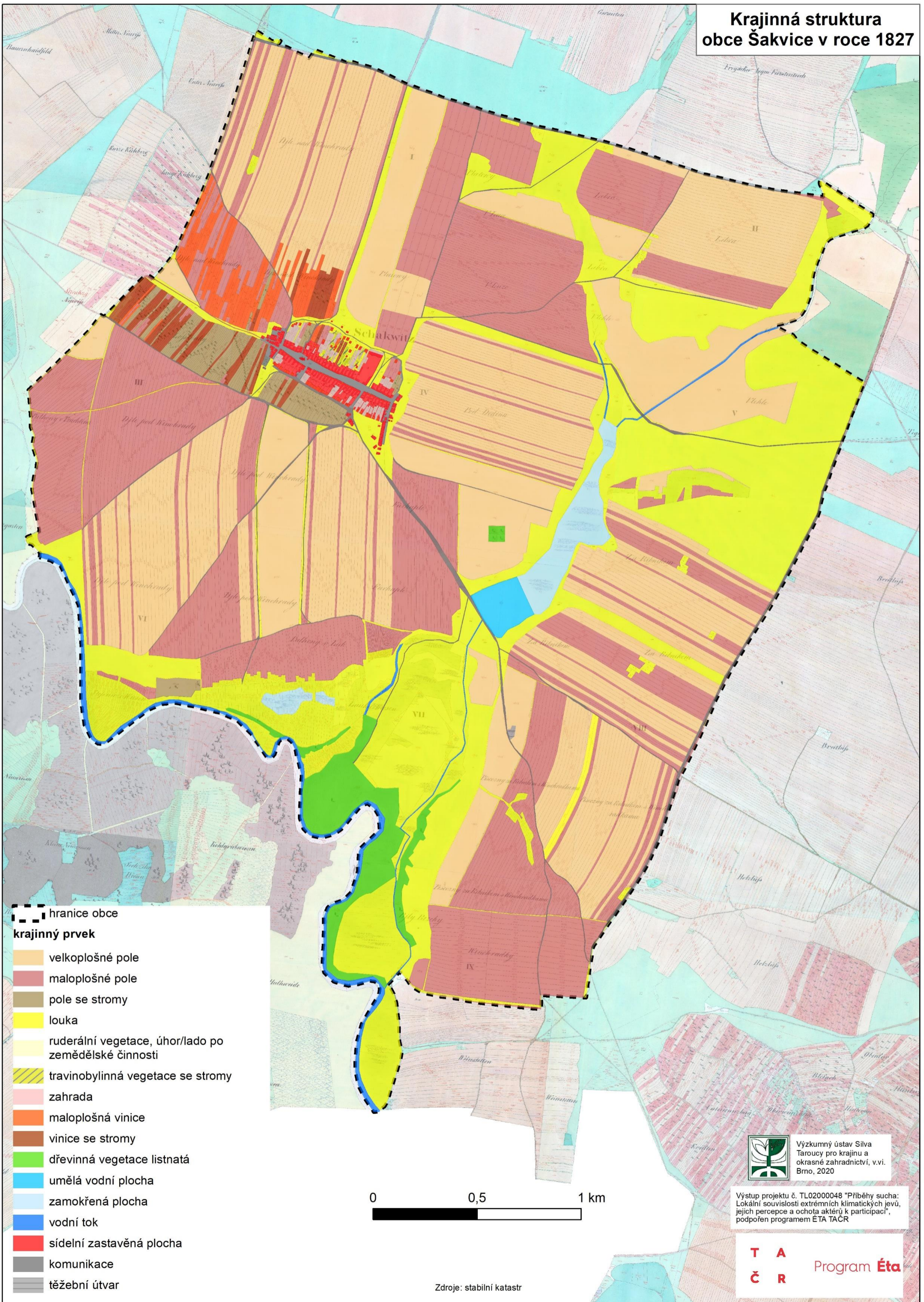
Krajinná struktura obce Dolní Dunajovice v roce 2020

V současné krajině se vyskytuje nejvíce typů skupin krajinných prvků (25), nicméně se krajina oproti předchozímu období jeví více kompaktní. Mohou za to velkoplošné bloky orné půdy ale i vinic. Orná půda ve velkoplošných půdních blocích (1-30 ha) dominuje; na jihu a východě katastru některé půdní bloky přesahují i 30 ha, tj. hraniční velikost vymezenou na základě vyhlášky ministerstva zemědělství. Je vysoce pravděpodobné, že tyto půdní bloky budou v příštích letech rozčleněny na menší, kdy tato povinnost nastane pro veškerou ornou půdu a nejen pro bloky na erozně ohrožených půdách, jako je tomu dosud. Maloplošná pole s ornou půdou se vyskytují převážně v těsném zázemí obce. Jak je vidět z mapy i přiloženého grafu, kolektivizace postihla rovněž vinice, které byly sloučeny do větších celků. Zároveň z nich postupně mizí solitérní dřeviny. To je společně s větším meziřadím důsledkem mechanizace obhospodařování vinic. Mechanizace obhospodařování vinic se projevila i u malovinařů, což vyústilo v drastické snížení rozlohy vinic se stromy; zatímco v polovině 20. století se tato kategorie nacházela na téměř šesti procentech území, v současnosti je to jen desetina procenta území. Významná změna se odehrála na severu katastru obce: nivní louky, zamokřené plochy i políčka s ornou půdou zatopila voda z horní Novomlýnské nádrže, postavené v letech 1975-1978. Na ni byly postupně navázány rekreační plochy u Pasohlávek (severně od nádrže) a rybářských osad (jižně od nádrže). V letech 1968-1974 proběhla výstavba závlahové soustavy Brod nad Dyjí – Bulhary – Valtice. V rámci této soustavy byl vybudován otevřený 14 km dlouhý závlahový kanál, vedoucí z horní Novomlýnské nádrže po úbočí Dunajovických vrchů do potoku Včelínek pod Mikulovem. Tento kanál i v současnosti plní svou funkci a pomáhá zavlažovat mnohé plochy vinohradů. V oblasti Velké Slunečné se rozšířily plochy luk – stepních trávníků, které byly vyhlášeny chráněným přírodním výtvozem Dunajovické kopce v roce 1990 a národní přírodní památkou v roce 1992. Tyto plochy částečně zarůstají náletovými dřevinami, a to i přes snahu managementových opatření, jako pastva či kosení. Významněji se zvýšil podíl dřevinné vegetace, za což může především výsadba větrolamů, která započala v 50. letech 20. století, ale podílejí se na tom i náletové dřeviny v oblasti Dunajovických kopců a doprovodná liniová dřevinná zeleň podél některých komunikací a vodních toků. Vedle rybníčku v obci byl vybudován i soukromý rybníček v severní části, který je doprovázen porosty rychle rostoucích dřevin. Ve větší míře se vyskytují také plochy s ruderalní vegetací, resp. lady po zemědělské činnosti. Do této kategorie lze zařadit také tzv. biopásy, které člení velká pole s ornou půdou na menší a pomáhají tak snižování vodní i větrné erozi i lepšímu zasakování srážkové vody. Rozšiřuje se také výsadba stromořadí do krajiny, jako další opatření na snížení velikosti půdních bloků (zamezení půdní eroze) a zlepšení postupnosti krajiny.

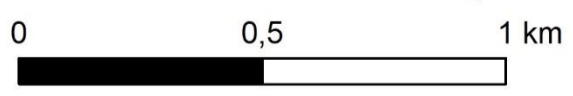

Krajinná struktura obce Šakvice v roce 1827

- hranice obce
- krajinný prvek**
- velkoplošné pole
- maloplošné pole
- pole se stromy
- louka
- ruderální vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti
- travinobylinná vegetace se stromy
- zahrada
- maloplošná vinice
- vinice se stromy
- dřevinná vegetace listnatá
- umělá vodní plocha
- zamokřená plocha
- vodní tok
- sídelní zastavěná plocha
- komunikace
- těžební útvar

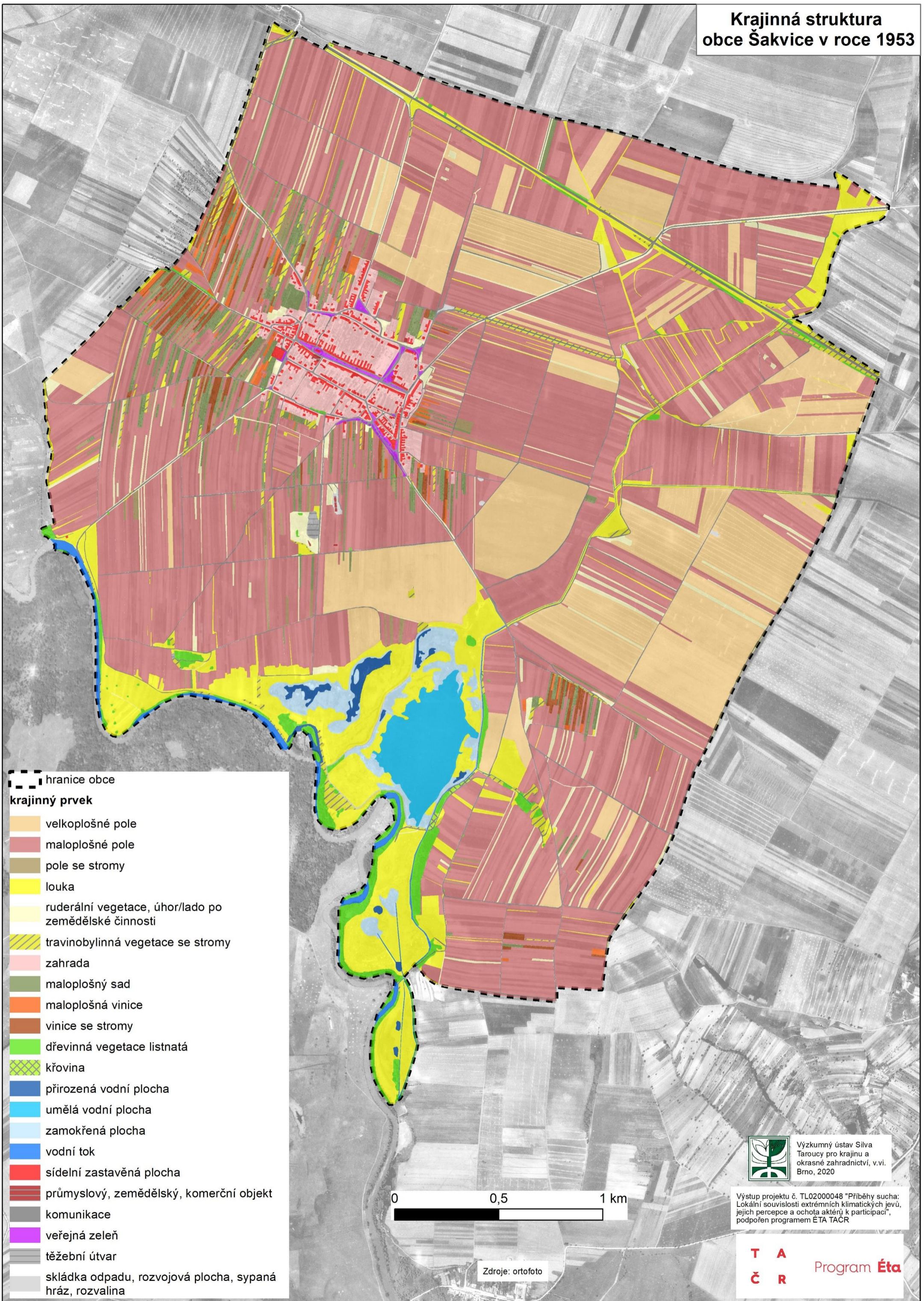
 Výzkumný ústav Silva
Taroucy pro krajinu a
okrasné zahradnictví, v.vi.
Brno, 2020

Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ÉTA TAČR

T A
Č R Program **Éta**

Zdroje: stabilní katastr

Krajinná struktura
obce Šakvice v roce 1953

- hranice obce
krajinný prvek
 velkoplošné pole
 maloplošné pole
 pole se stromy
 louka
 ruderalní vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti
 travinobylinná vegetace se stromy
 zahrada
 maloplošný sad
 maloplošná vinice
 vinice se stromy
 dřevinná vegetace listnatá
 křovina
 přirozená vodní plocha
 umělá vodní plocha
 zamokřená plocha
 vodní tok
 sídelní zastavěná plocha
 průmyslový, zemědělský, komerční objekt
 komunikace
 veřejná zeleň
 těžební útvar
 skládka odpadu, rozvojová plocha, sypaná hráz, rozvalina

0 0,5 1 km

Zdroje: ortofoto

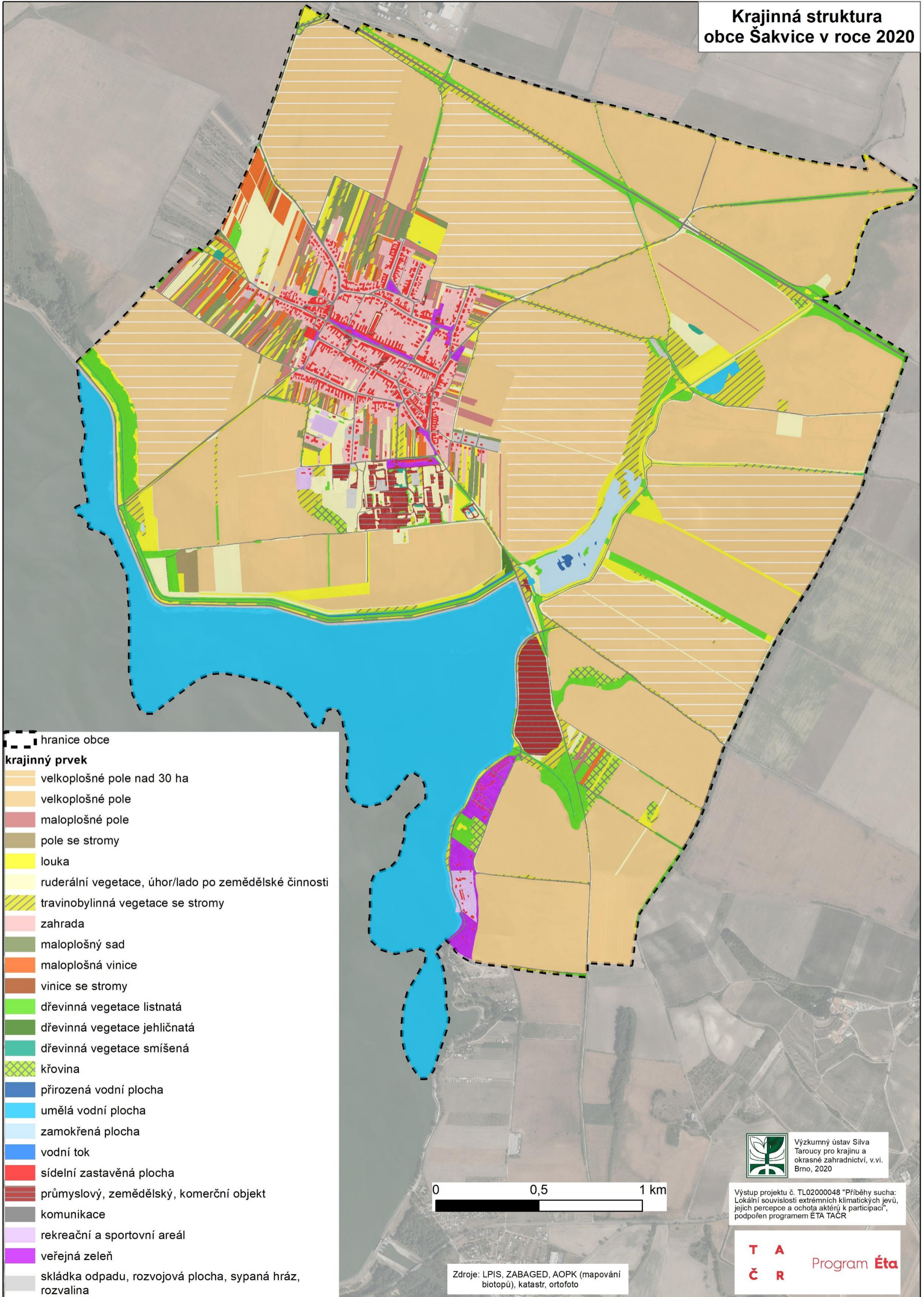

Výzkumný ústav Silva
Taroucy pro krajinu a
okrasné zahradnictví, v.vi.
Brno, 2020

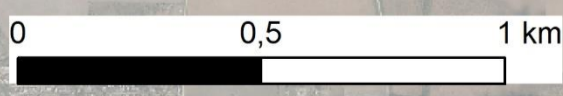
Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha:
Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů,
jejich percepce a ochota aktérů k participaci",
podpořen programem ÉTA TAČR

T A
Č R Program Éta

Krajinná struktura obce Šakvice v roce 2020

- hranice obce
- krajinný prvek**
- velkoplošné pole nad 30 ha
- velkoplošné pole
- maloplošné pole
- pole se stromy
- louka
- ruderalní vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti
- travinobylinná vegetace se stromy
- zahrada
- maloplošný sad
- maloplošná vinice
- vinice se stromy
- dřevinná vegetace listnatá
- dřevinná vegetace jehličnatá
- dřevinná vegetace smíšená
- křovina
- přirozená vodní plocha
- umělá vodní plocha
- zamokřená plocha
- vodní tok
- sídelní zastavěná plocha
- průmyslový, zemědělský, komerční objekt
- komunikace
- rekreační a sportovní areál
- veřejná zeleň
- skládka odpadu, rozvojová plocha, sypaná hráz, rozvalina

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. Brno, 2020

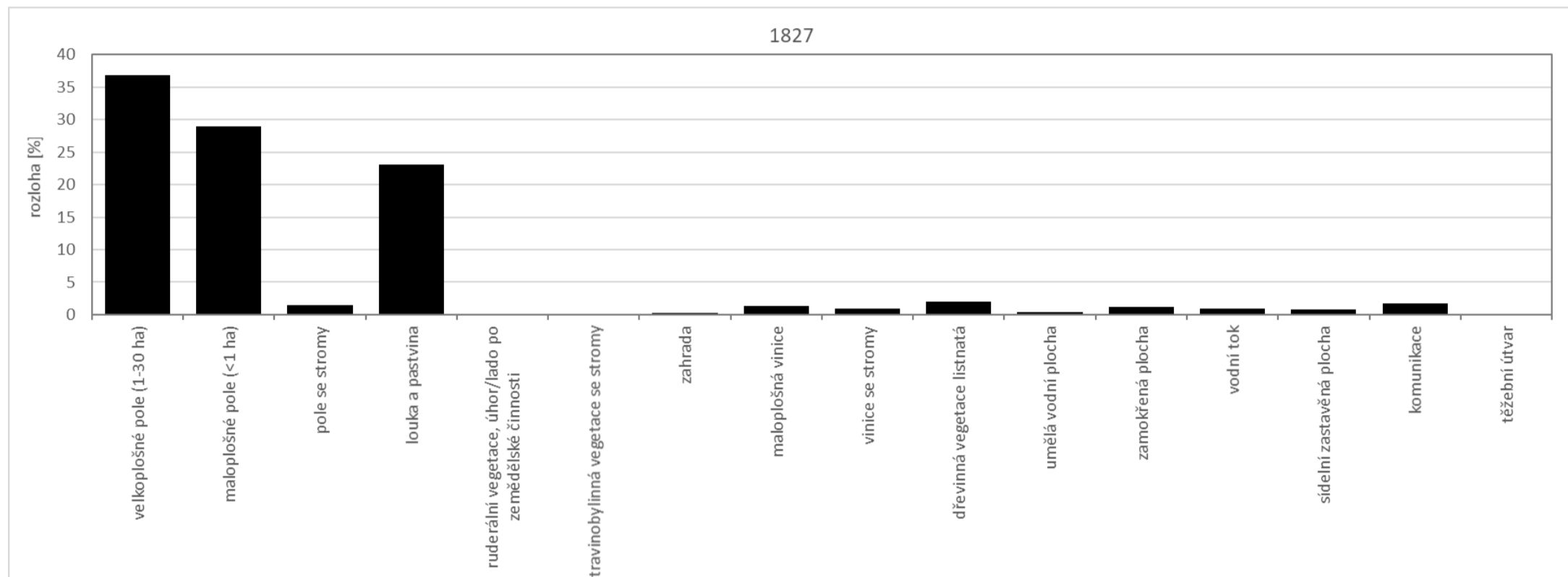
Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ÉTA TAČR

Zdroje: LPIS, ZABAGED, AOPK (mapování biotopů), katastr, ortofoto

T A
Č R Program **Éta**

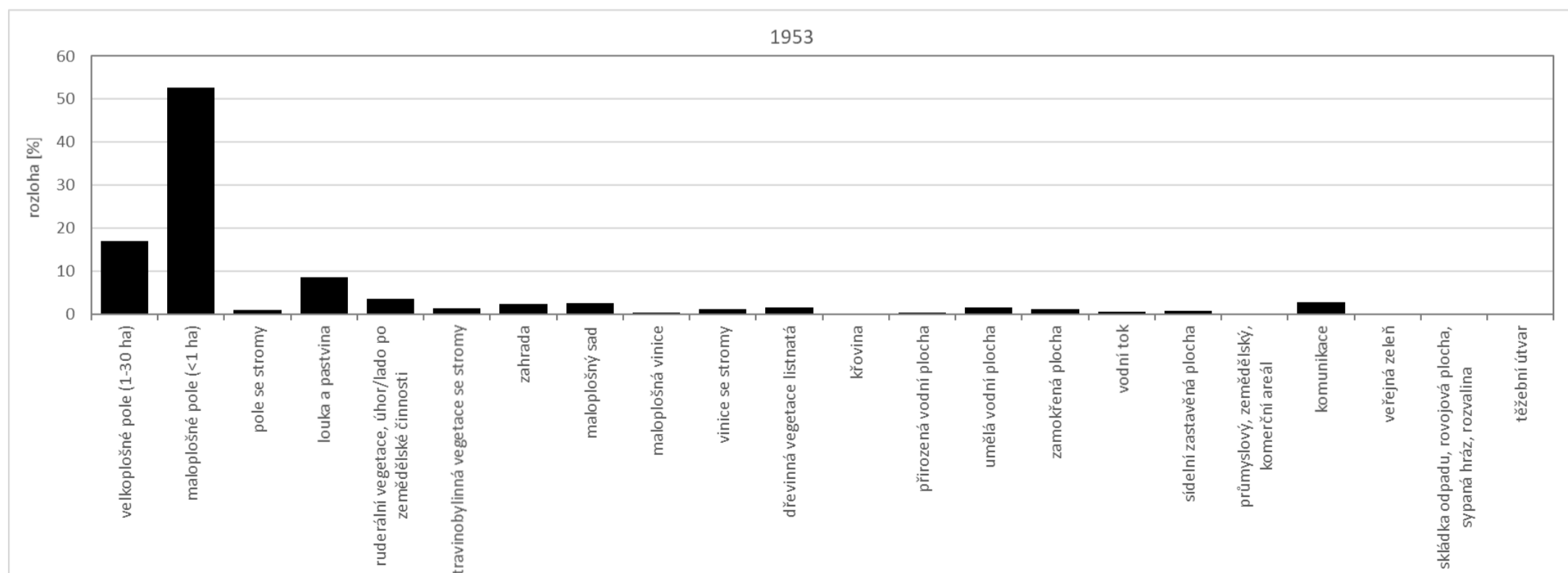
Krajinná struktura obce Šakvice v roce 1827

Pro krajinu Šakvic byla již v polovině 19. století typická převaha velkoplošných (1-30 ha) polí s ornou půdou, jejichž průměrná rozloha se pohybovala kolem 5 ha a které byly často od sebe odděleny proužky maloplošných (do 1 ha) polí. Maloplošná pole s ornou půdou byla druhou nejrozšířenější kategorií. Orná půda tak zaujímal téměř 66 % celkové rozlohy katastru. Hlavní příčinou byl relativně plochý terén s úrodnou půdou a fakt, že Šakvice patřily k císařskému velkopavlovickému velkostatku. Významnou rozlohu zaujímaly louky a pastviny na jihu katastru (v oblasti dnešní dolní Novomlýnské nádrže), na východě a v nivě Šakvického potoka. Úzké pruhy luk také rozdělovaly pole s ornou půdou. V nivě Šakvického potoka, severně od cesty spojující Šakvice s Novými Mlýny, resp. Zaječím, existoval rybník, na který navazovaly další zamokřené plochy. Zamokřené plochy byly také v jižní části v oblasti dnešní dolní Novomlýnské nádrže. Sem se rovněž koncentrovaly větší plochy lužních lesů. Do okolí obce, především na západě, se soustředila drobná držba maloplošných polí se stromy, vinic a vinic se stromy. Z hlediska rozmanitosti krajinných prvků byla krajina Šakvic v tomto období relativně málo pestrá; na katastru se vyskytovalo pouze sedmáct různých skupin krajinných prvků.

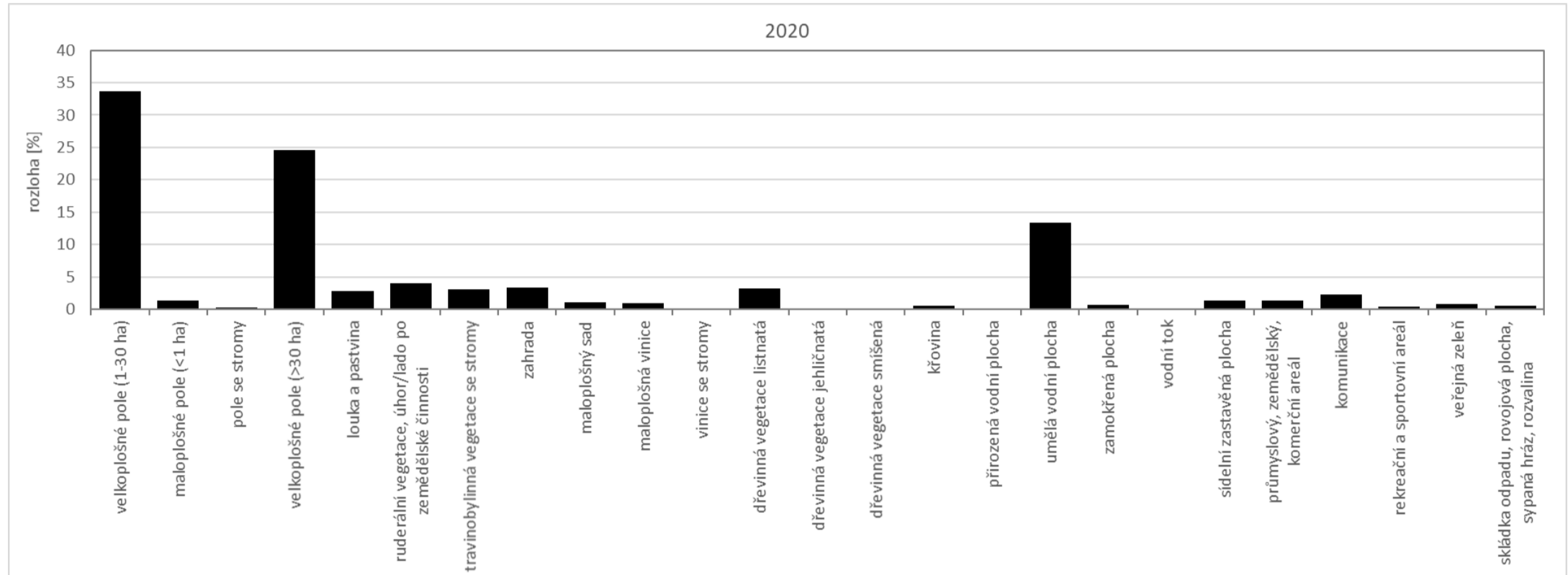
Krajinná struktura obce Šakvice v roce 1953

Krajina Šakvic v polovině 20. století vykazovala mnohem větší pestrost, ať již do počtu skupin krajinných prvků (22), či do její struktury. Díky pozemkové reformě, která proběhla na počátku 20. století, byly pozemky z původního velkopavlovického velkostatku rozděleny mezi drobné rolníky, čímž se významně snížila rozloha velkoplošných polí s ornou půdou a narostla rozloha polí maloplošných. Jednotné zemědělské družstvo bylo v Šakvicích zřízeno v roce 1953, nicméně kolektivizace nezačala ihned, a proto prezentovaná mapa zachycuje stále situaci před scelováním pozemků. Oproti předchozímu období došlo k rapidnímu poklesu luk a pastvin, které byly rozorány, a to především ve východní části katastru a v nivě Šakvického potoka. Rybník i zamokřené plochy ležící severně od cesty do Nových Mlýnů/Zaječího byly vysušeny a také přeměněny na ornou půdu. Naopak v oblasti dnešní dolní Novomlýnské nádrže vznikl velký Šakvický rybník a mnoho vlhčích luk bylo trvale zamokřeno. Navíc zde vznikla značná část přirozených vodních ploch v podobě tůní. Zároveň došlo k vykácení velké části lužního lesa lemujícího Dyji. Samotná obec se rozrostla téměř na trojnásobek, a to díky zahradám, které obklopovaly rodinné domy. Zvýšil se také podíl drobné držby, kterou tvořily především drobné sady s vinohrady či políčky se stromy. Ty se rozšířily nejen na západ a severozápad obce, ale také na jihovýchod a samostatná lokalita drobné držby se objevila i východně od Šakvického rybníka (lokalita Písečný). V severní části katastru existovala železniční trať (uvedená do provozu v roce 1839) lemovaná dřevinnou nebo travinobylinnou vegetací.

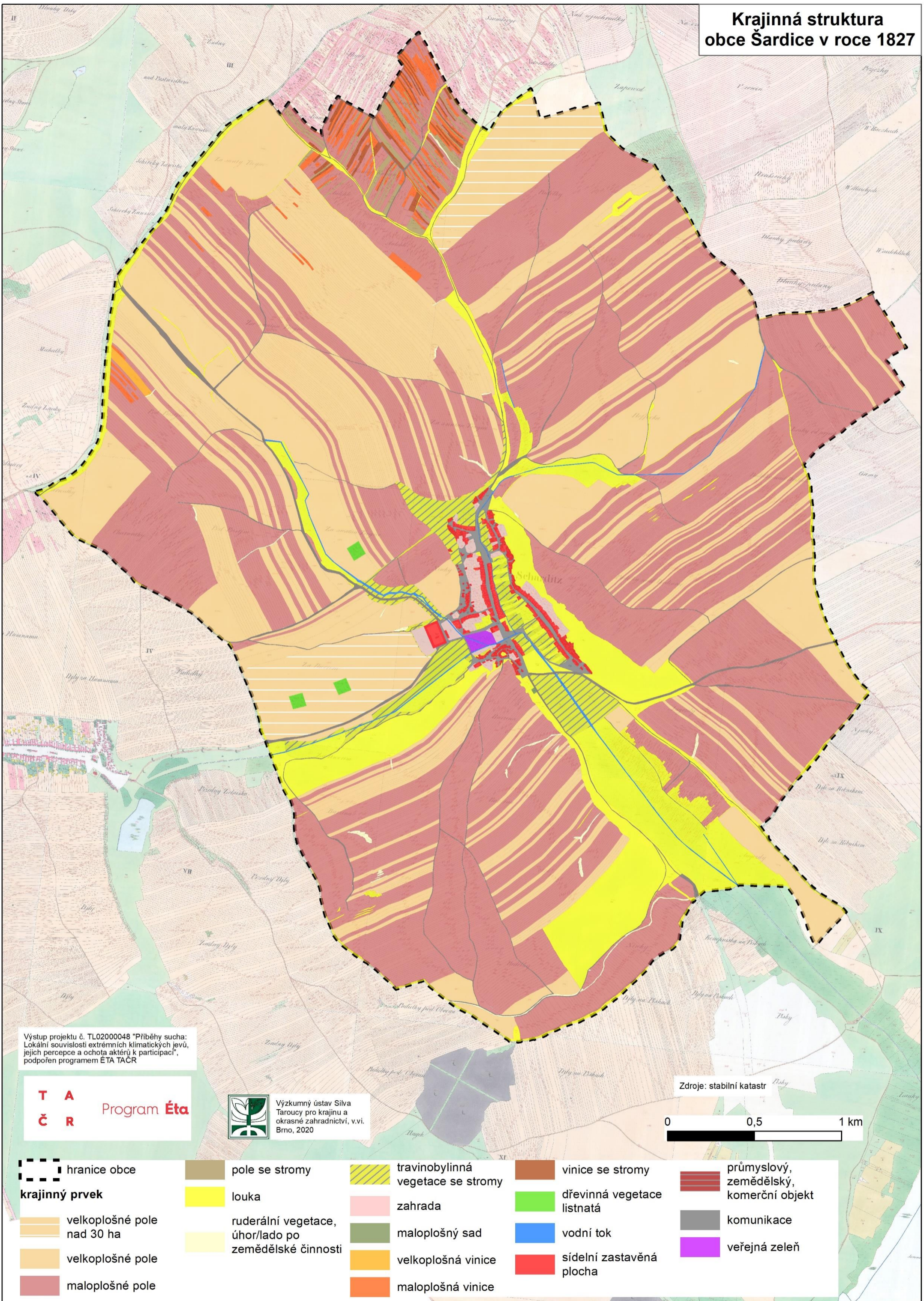

Krajinná struktura obce Šakvice v roce 2020

Současná krajina Šakvic je z hlediska počtu skupin krajinných prvků nejrozmanitější, ale z hlediska struktury krajiny nejfádnejší. Dominují velkoplošná (nad 1 ha) pole, přičemž pole s velikostí nad 30 ha pokrývají téměř čtvrtinu rozlohy katastru. Pestrost krajiny jihozápadní části byla smazána a na její místo nastoupila jednolitá masa vodní hladiny dolní Novomlýnské nádrže, kterou se snaží oživit vysazovaná dřevinná a travinobylinná vegetace za hrází nádrže v podobě biocenter a biokoridorů Územního systému ekologické stability. Východně od nádrže vznikla rekreační oblast, na kterou na severu navazuje solární elektrárna. Jistý ostrůvek biodiverzity v této části představují zbytky drobné držby – vinogradů, resp. opuštěných vinogradů. V nivě Šakvického potoka byly oproti polovině 20. století obnoveny zamokřené plochy, na které navazují nově vysazené plochy biocenter – dřevinné vegetace v kombinaci s vegetací travinobylinnou, a vybudovaných rybníků. Železniční trať v severní části katastru lemují plně vyvinuté dřevinné porosty. Plocha sídla včetně se zahrad se opětovně zvýšila (o necelá dvě procenta), zatímco plocha drobné držby se snížila a zkoncentrovala do těsného zázemí obce. Na katastru se také vyskytují ve větší míře plochy úhorů a ruderálních porostů – jedná se buď o pozemky, které se budou časem zatravnňovat či zalesňovat v rámci rozšiřování prvků Územního systému ekologické stability, nebo o pozemky, u kterých dochází ke změně pěstovaných plodin.

Krajinná struktura obce Šardice v roce 1827

Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ÉTA TAČR

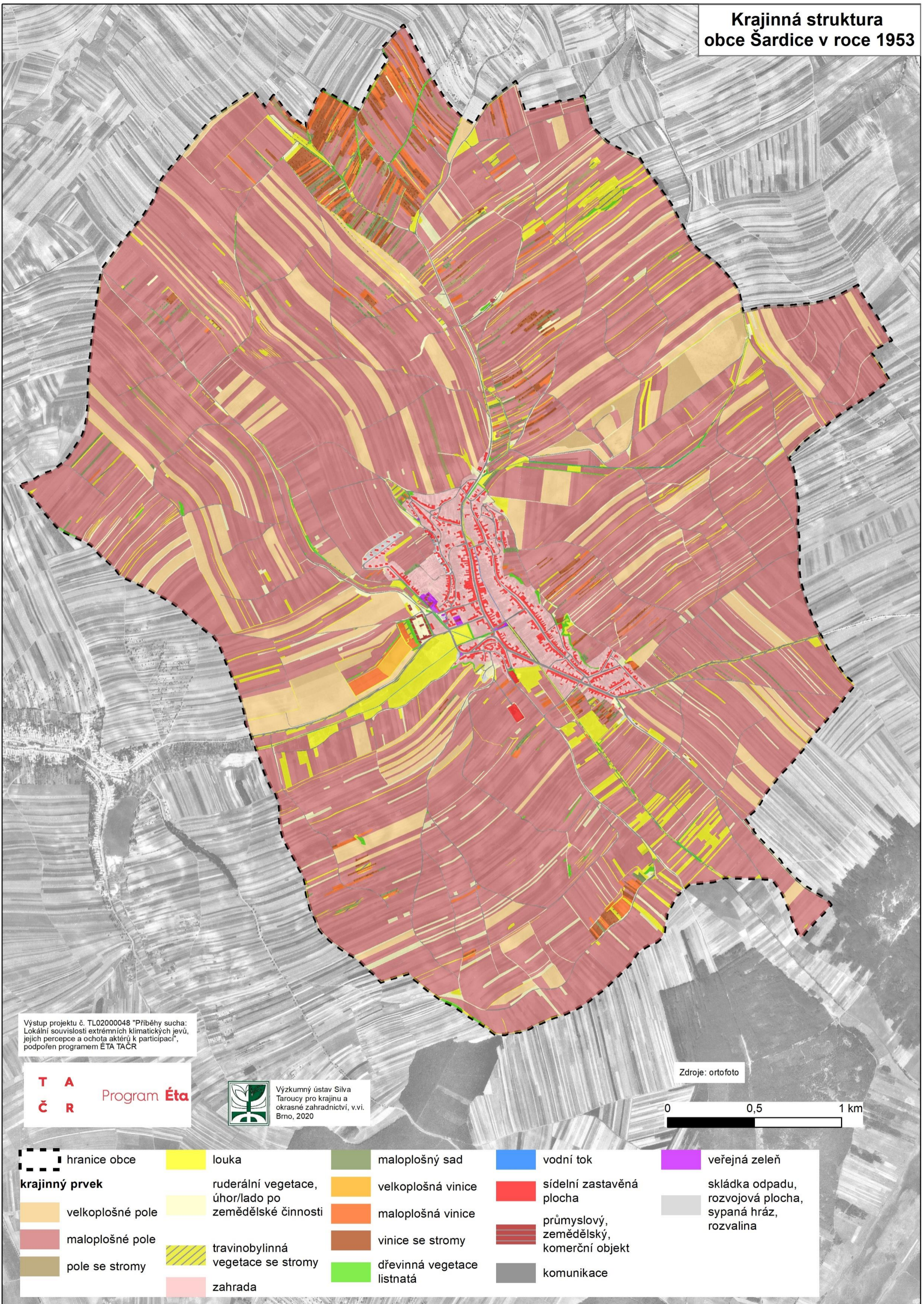
Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. Brno, 2020

Zdroje: stabilní katastr

hranice obce	pole se stromy	travinobylinná vegetace se stromy	vinice se stromy	průmyslový, zemědělský, komerční objekt
krajinný prvek	louka	zahrada	dřevinná vegetace listnatá	komunikace
velkoplošné pole nad 30 ha	ruderalní vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti	maloplošný sad	vodní tok	veřejná zeleň
velkoplošné pole	velkoplošná vinice	maloplošná vinice	sídelní zastavěná plocha	
maloplošné pole				

Krajinná struktura obce Šardice v roce 1953

Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ETA TACR

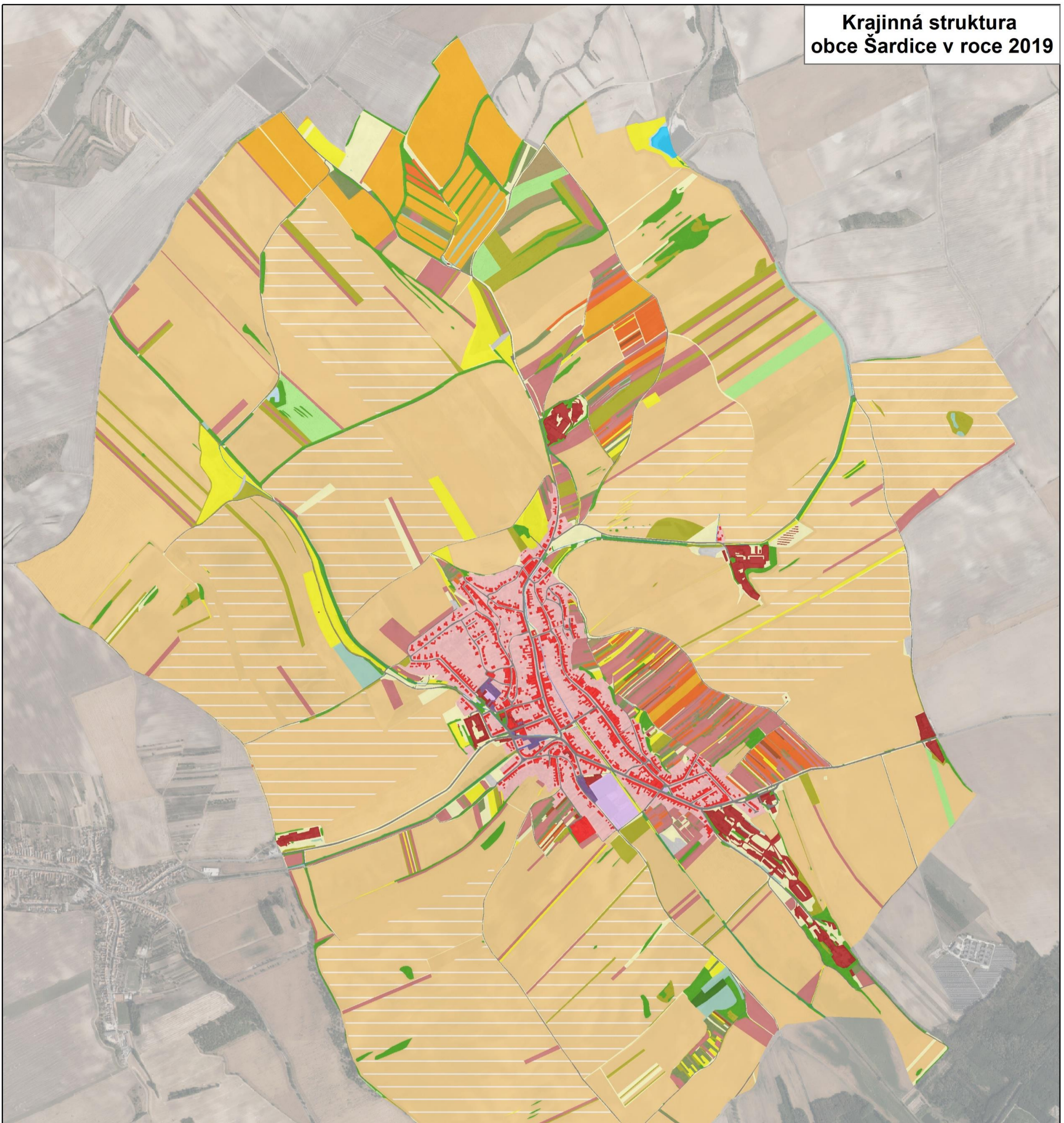

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. Brno, 2020

Zdroje: ortofoto
0 0,5 1 km

hranice obce	louka	maloplošný sad	vodní tok	veřejná zeleň
krajinný prvek	ruderální vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti	velkoplošná vinice	sídelní zastavěná plocha	skládka odpadu, rozvojová plocha, sypaná hráz, rozvalina
velkoplošné pole	travinobylinná vegetace se stromy	maloplošná vinice	průmyslový, zemědělský, komerční objekt	
maloplošné pole	zahrada	vinice se stromy	komunikace	
pole se stromy		dřevinná vegetace listnatá		

Krajinná struktura obce Šardice v roce 2019

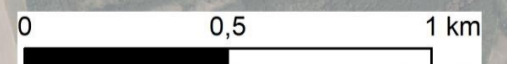
Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ÉTA TAČR

T A
Č R Program **Éta**

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. Brno, 2020

Zdroje: LPIS, ZABAGED, AOPK (mapování biotopů), katastr, ortofoto

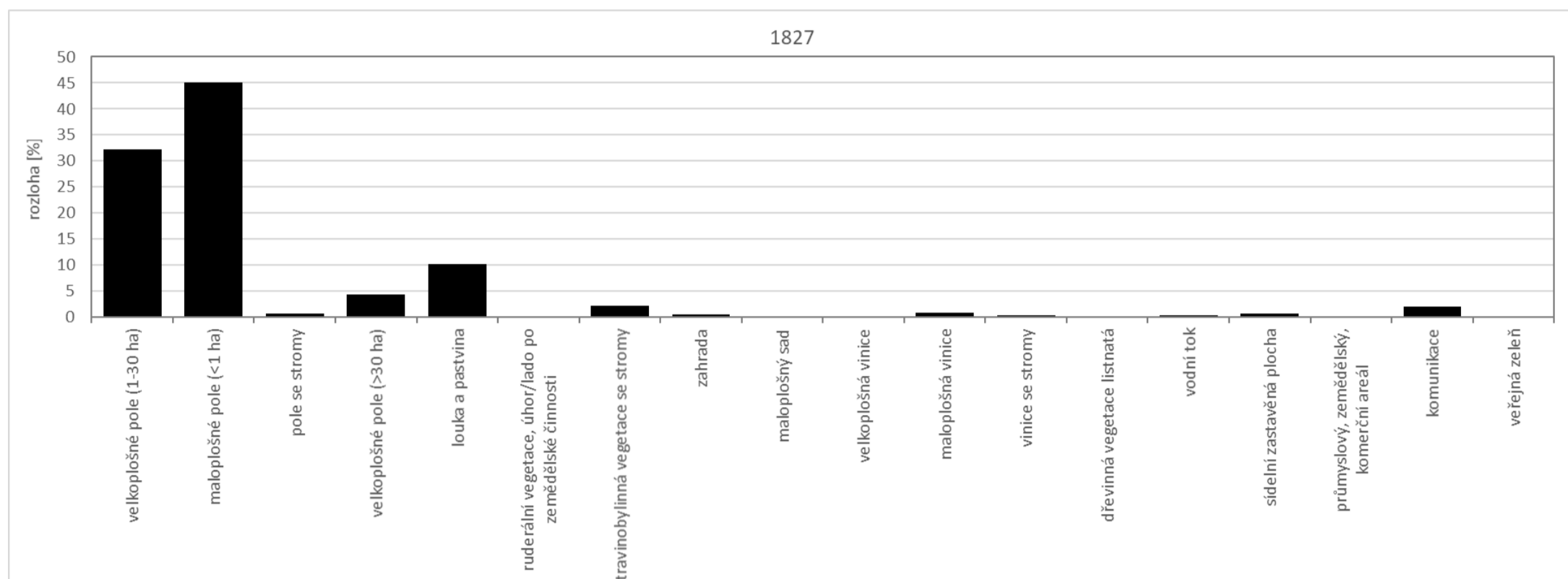
krajinný prvek

velkoplošné pole nad 30 ha	ruderalní vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti	velkoplošná vinice	zamokřená plocha	rekreační a sportovní areál
velkoplošné pole	travinobylinná vegetace se stromy	maloplošná vinice	vodní tok	okrasný park, zahrada
maloplošné pole	zahrada	vinice se stromy	sídelní zastavěná plocha	skládka odpadu, rozvojová plocha, sypaná hráz, rozvalina
pole se stromy	velkoplošný sad	listnatý les	průmyslový, zemědělský, komerční objekt	
louka	maloplošný sad	jehličnatý les	komunikace	
		křovina, paseka		
		umělá vodní plocha		

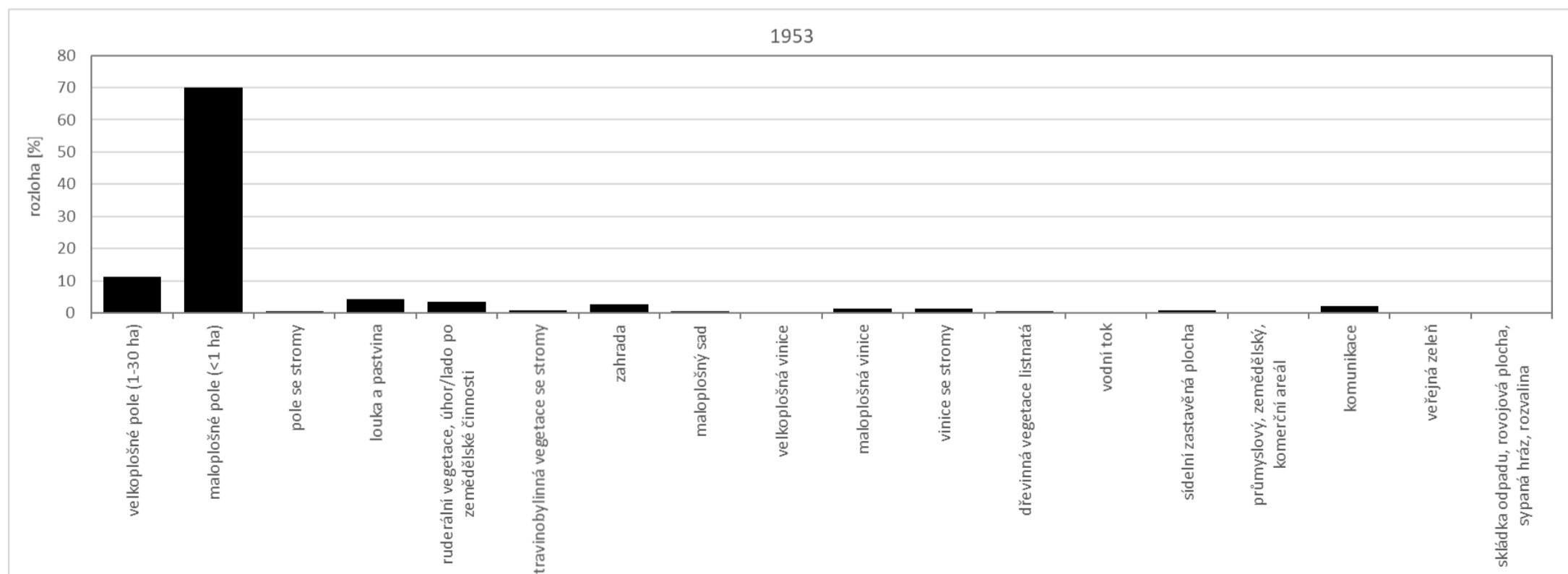
Krajinná struktura obce Šardice v roce 1827

Krajina Šardic byla v polovině 19. století téměř bezlesá. Tvořily ji převážně maloplošná (do 1 ha) a velkoplošná pole (průměrná velikost kolem 2 ha) s ornou půdou. Přestože maloplošná pole převažovala, velkoplošná zabírala přes 30 % katastru. To bylo způsobeno mimo jiné přítomností augustiniánského velkostatku. Nivu vodních toků vyplňovaly louky a pastviny, které obzvláště v jižní části území dosahovaly značné šíře. Menší plocha luk a pastvin ležela také v oblasti dnešní lokality Na stráních. V těsném zázemí obce se vyskytovaly plochy travinobylinné vegetace s dřevinami, převážně ovocnými. Plochy drobné držby, tvořené maloplošnými vinicemi, poli se stromy a vinicemi se stromy, se nacházely v severním cípu katastru. Západně od obce bylo možné uprostřed velkoplošných polí narazit na tři plošky s dřevinnou vegetací. Místy se objevovaly i úhory, což je patrné především v jižní části katastru. Z hlediska zastoupení počtu skupin krajinných prvků byla krajina Šardic méně pestrá, s jasným uspořádáním skupin prvků do větších celků.

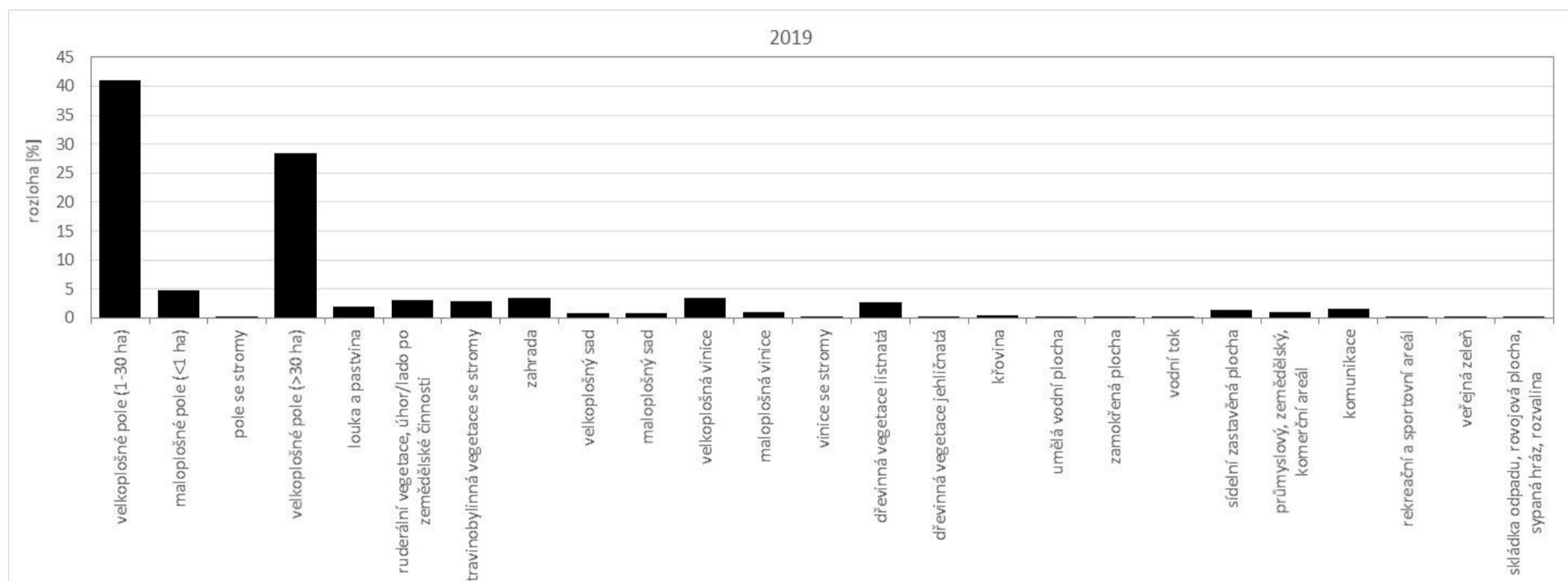
Krajinná struktura obce Šardice v roce 1953

Po druhé světové válce došlo v rámci pozemkových reforem k parcelaci pozemků augustiniánského velkostatku, čímž se výrazně zvýšila rozloha maloplošných polí s ornou půdou. Zároveň byly rozorány téměř veškeré plochy luk a pastvin a zbyly pouze drobné loučky v jihovýchodní části katastru, resp. byla dochována větší louka jihozápadně od obce v nivě Hovoranského potoka. Na ni navazovala lokalita s vinohrady, a to jak v podobě maloplošné, tak i velkoplošné. Drobná držba v podobě vinohradů, sadů a případně i políček orné půdy se stromy zůstala dochována v severní části katastru, kde se i mírně rozšířila. Zde (lokalita Na stráni) se objevila i větší koncentrace luk a pastvin, resp. travinobylinné vegetace s dřevinami. Další lokality drobné držby se rozšířily do těsného okolí samotné obce – severně, částečně východně a jihovýchodně. Nově se drobná držba s vinicemi a vinicemi se stromy rozkládala i na jihu katastru v lokalitě Nivky. Nárůst rozlohy drobné držby tak byl oproti polovině 19. století téměř dvojnásobný. Jak v polovině 19. století, tak v polovině 20. století se na katastru Šardic nenacházela žádná vodní ani více zamokřená plocha. Samotná obec a přilehlé zahrady ztrojnásobily svou velikost. Došlo i k mírnému nárůstu dřevinné vegetace, a to jak v podobě doprovodné liniové vegetace podél vodních toků a cest, tak v podobě malých remízků. Nicméně na celém katastru neexistovala jediná větší plocha dřevinné vegetace. Krajina Šardic v tomto období byla sice pestrá z hlediska rozdrobenosti výskytu různých skupin krajinných prvků, ale jejich počet zůstal stejný jako v polovině století devatenáctého.

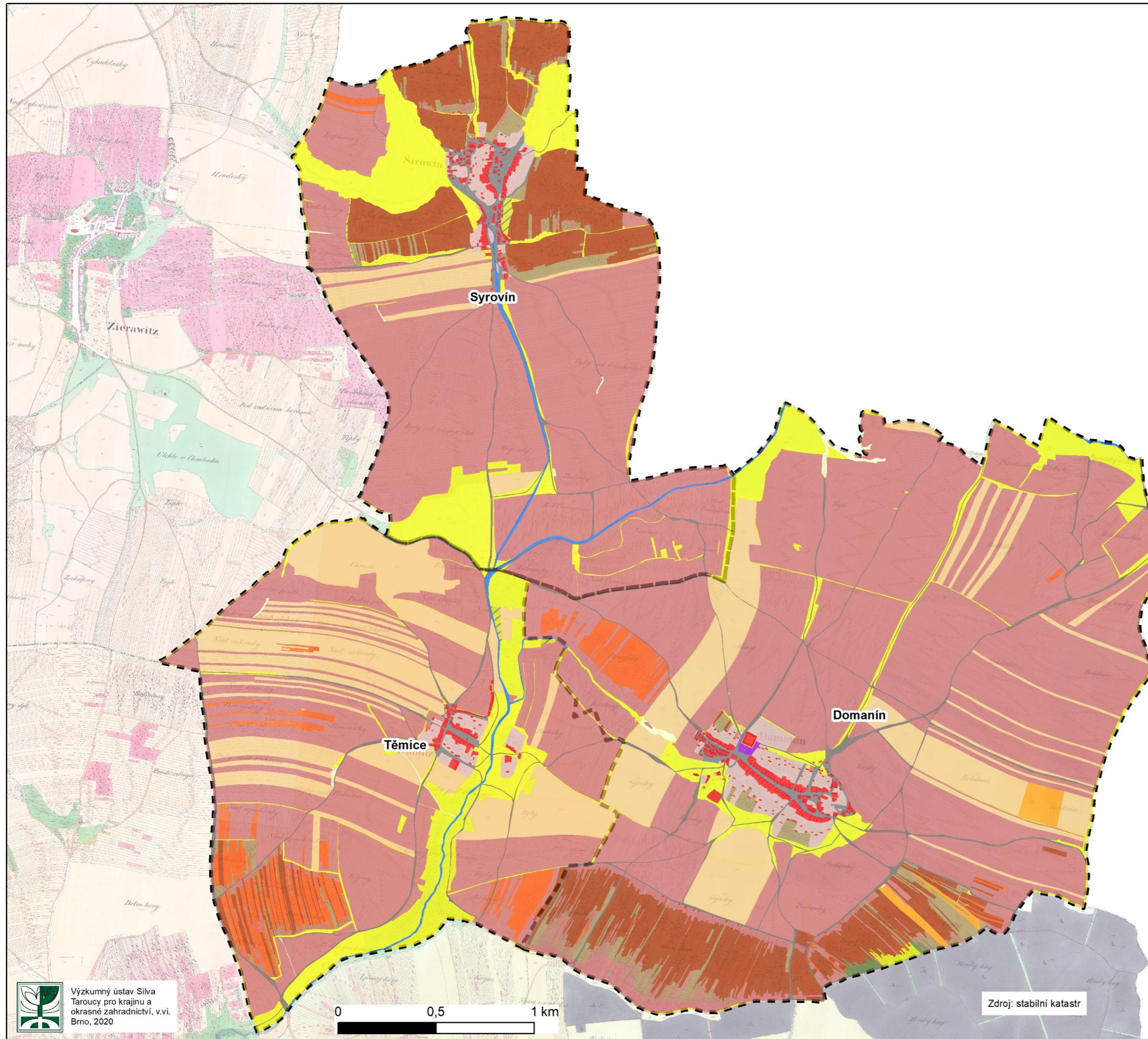

Krajinná struktura obce Šardice v roce 2019

Současná krajina Šardic je mnohem rozmanitější než krajina poloviny 19. či 20. století. Stále zde dominuje orná půda, tentokrát hlavně v podobě velkoplošných polí. Pole s velikostí nad 30 ha pokrývají téměř 30 % celkové rozlohy katastru, čímž přispívají ke zvýšené erozi půdy. I proto se zde začala dělat různá protierozní opatření. Rozšířily se prvky s dřevinami, ať již v podobě travinobylinné vegetace s dřevinami (krajinotvorné sady, liniové porosty s ovocnými nebo dalšími domácimi dřevinami, zbytky částečně vykloučených sadů), či nelesní dřevinné vegetace – remízky, větrolamů a biokoridorů. Zvětšily se i plochy úhorů a ruderální vegetace, které jsou představovány mimo jiné biopásy. Jsou vytvářeny suché poldry, které jsou zatravňovány. Přesto je rozloha luk a pastvin na svém minimu – zaujímá pouhá dvě procenta celkové rozlohy katastru (oproti deseti procentům z poloviny 19. století). Drobná drážba v severní části katastru byla nahrazena velkoplošnými vinicemi a sady. Drobná drážba v těsném zázemí obce a na severovýchodě se mírně rozšiřuje. Na hranicích se Stavěšicemi byl vybudován rybník Záповěď. Jsou také vysazována nová biocentra, která za desítky let mohou doplnit souvislejší plochy s dřevinnou vegetací. Ty jsou v současnosti představovány remízky v lokalitách Na stráni a Nivky.

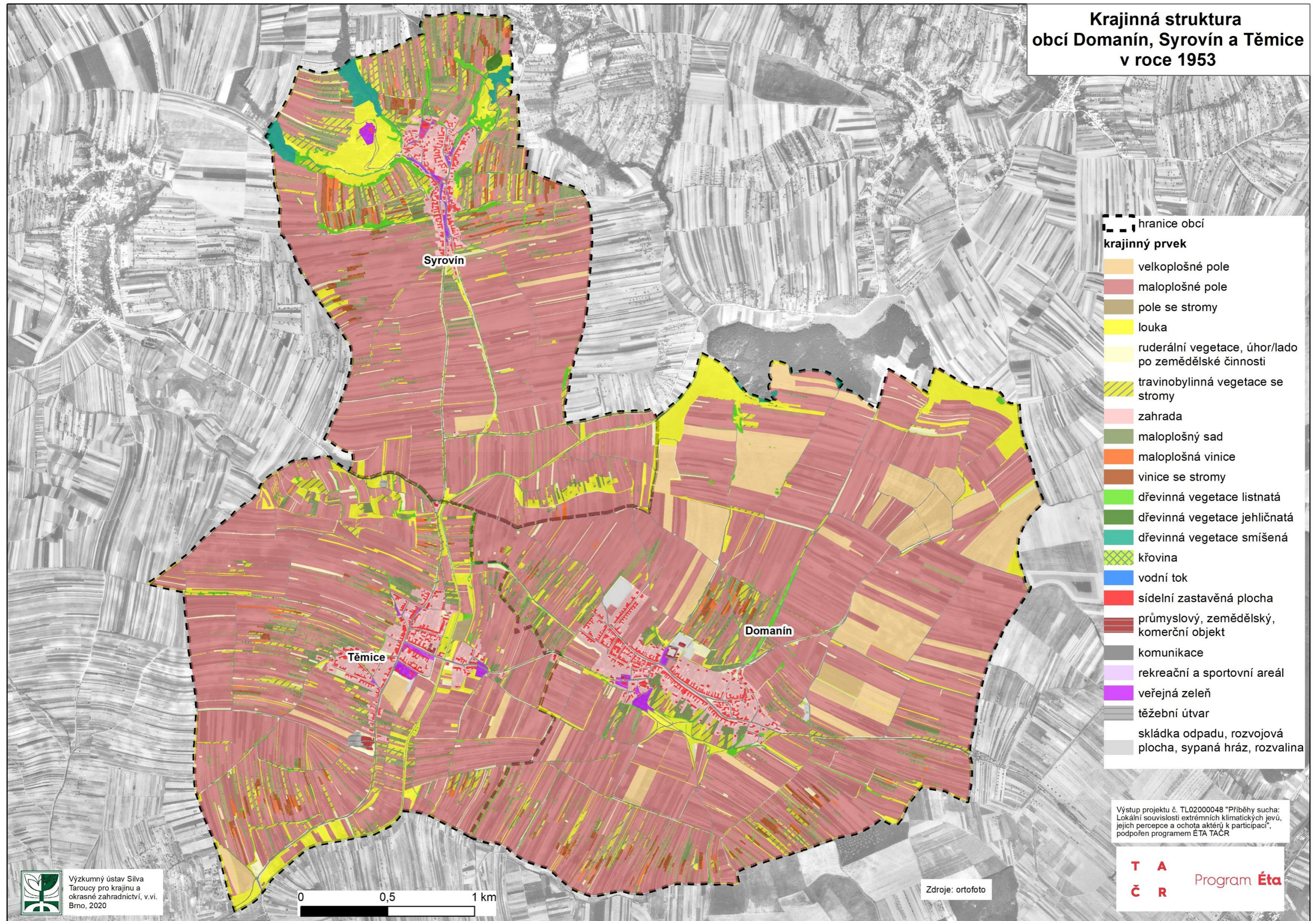
Krajinná struktura obcí Domanín, Syrovín a Těmice v roce 1827

- hranice obcí
- krajinný prvek**
- velkoplošné pole
- maloplošné pole
- pole se stromy
- louka
- rudirální vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti
- travinobylinná vegetace se stromy
- zahrada
- maloplošný sad
- velkoplošná vinice
- maloplošná vinice
- vinice se stromy
- dřevinná vegetace listnatá
- vodní tok
- sídelní zastavěná plocha
- komunikace
- veřejná zeleň
- skládka odpadu, rozvojová plocha, sypaná hráž, rozvalina

Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ÉTA TAČR

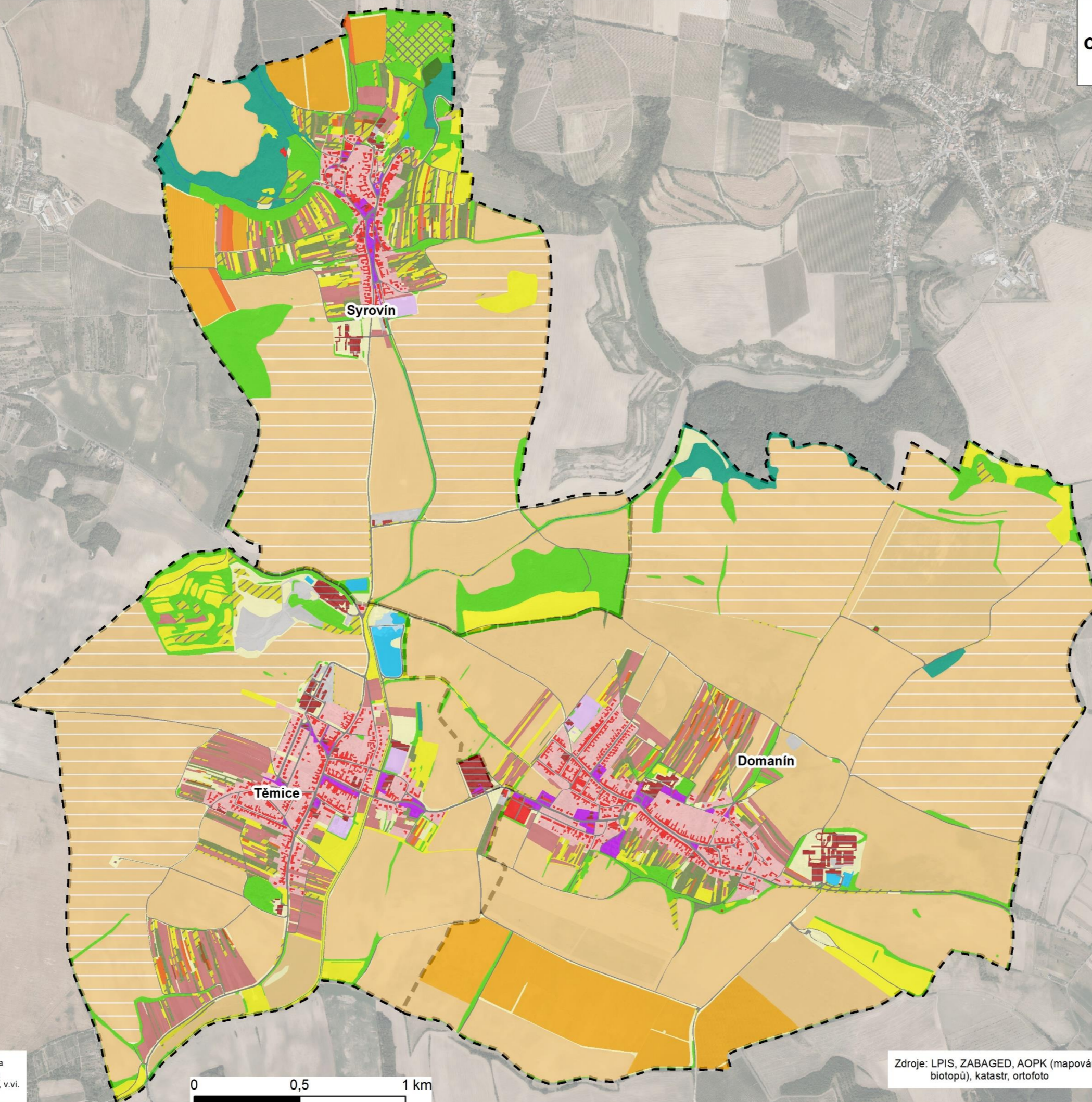
Krajinná struktura obcí Domanín, Syrovín a Těmice v roce 1953

- hranice obcí
krajinný prvek
- velkoplošné pole
  - maloplošné pole
  - pole se stromy
  - louka
  - ruderalní vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti
  - travinobylinná vegetace se stromy
  - zahrada
  - maloplošný sad
  - maloplošná vinice
  - vinice se stromy
  - dřevinná vegetace listnatá
  - dřevinná vegetace jehličnatá
  - dřevinná vegetace smíšená
  - křovina
  - vodní tok
  - sídelní zastavěná plocha
  - průmyslový, zemědělský, komerční objekt
  - komunikace
  - rekreační a sportovní areál
  - veřejná zeleň
  - těžební útvar
  - skládka odpadu, rozvojová plocha, sypaná hráz, rozvalina

Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ÉTA TAČR

Krajinná struktura obcí Domanín, Syrovín a Těmice v roce 2019

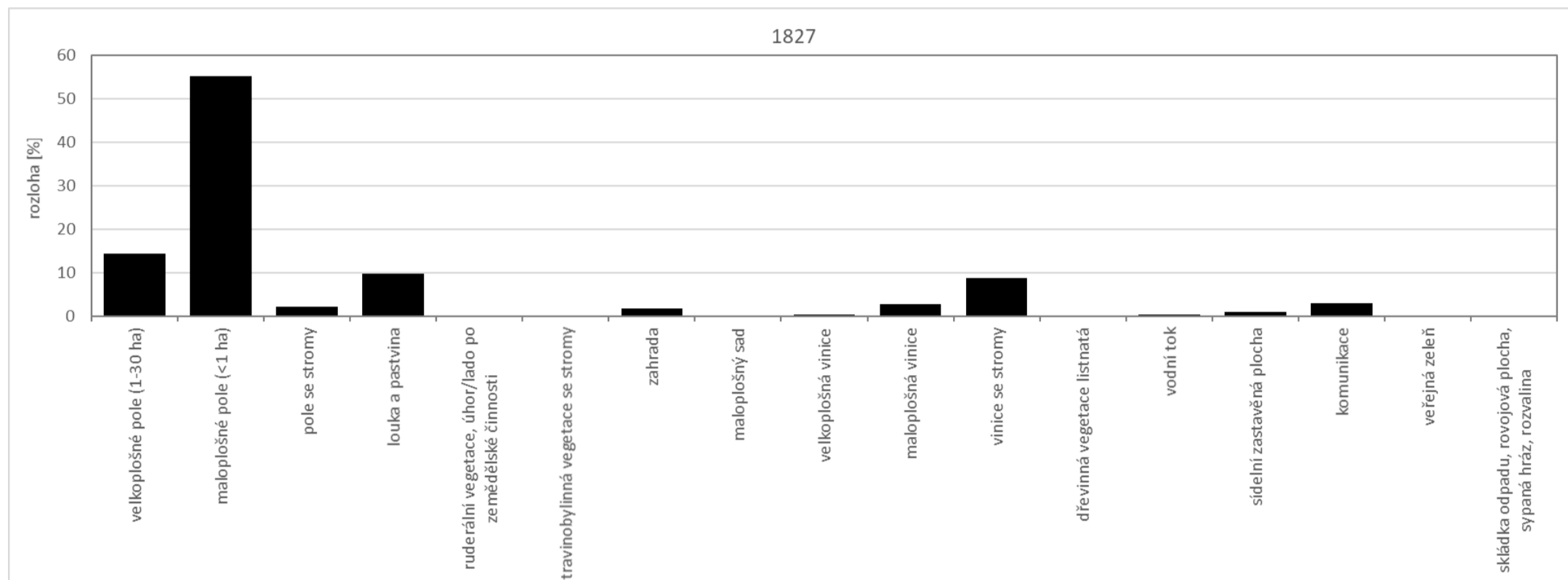

- hranice obcí
krajinný prvek
- velkoplošné pole nad 30 ha
  - velkoplošné pole
  - maloplošné pole
  - pole se stromy
  - louka
  - ruderalní vegetace, úhor/lado po zemědělské činnosti
  - travinobylinná vegetace se stromy
  - zahrada
  - maloplošný sad
  - velkoplošná vinice
  - maloplošná vinice
  - vinice se stromy
  - dřevinná vegetace listnatá
  - dřevinná vegetace jehličnatá
  - dřevinná vegetace smíšená
  - křovina
  - umělá vodní plocha
  - zamokřená plocha
  - vodní tok
  - sídelní zastavěná plocha
  - průmyslový, zemědělský, komerční objekt
  - komunikace
  - rekreační a sportovní areál
  - veřejná zeleň
  - skládka odpadu, rozvojová plocha, sypaná hráz, rozvalina

Výstup projektu č. TL02000048 "Příběhy sucha: Lokální souvislosti extrémních klimatických jevů, jejich percepce a ochota aktérů k participaci", podpořen programem ÉTA TAČR

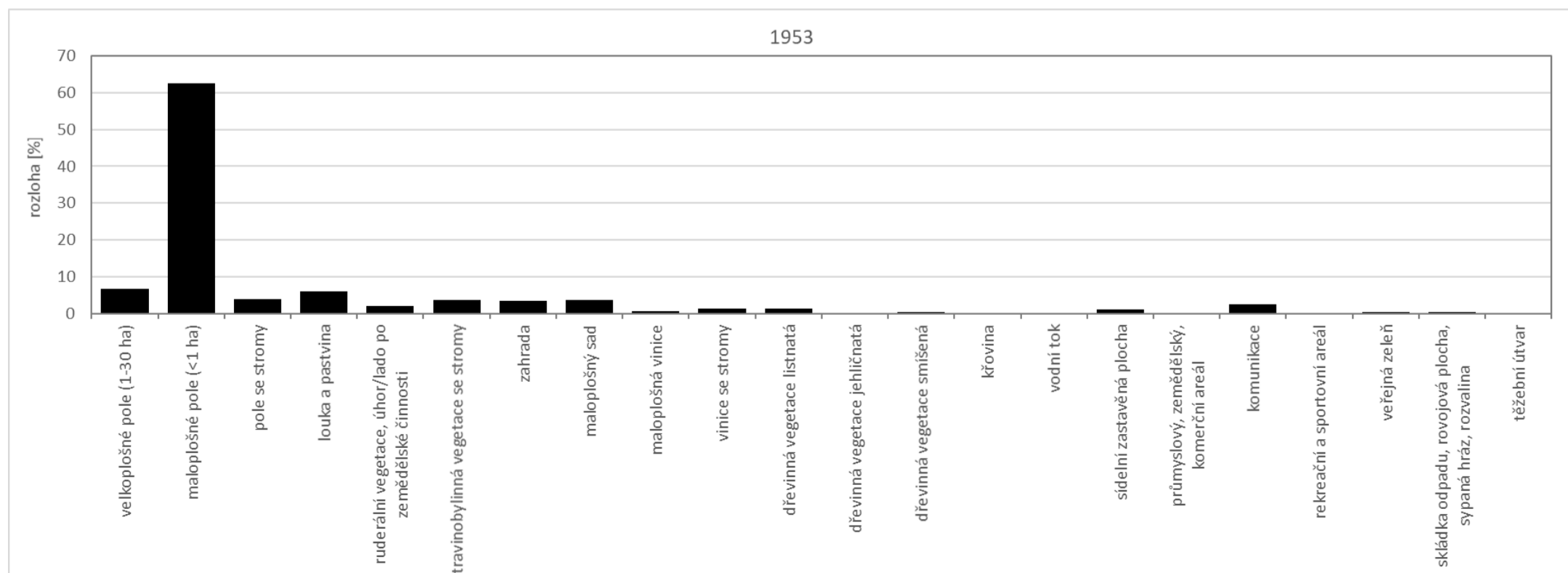
Krajinná struktura obcí Domanín, Syrovín a Těmice v roce 1827

Krajině obcí Domanín, Syrovín a Těmice dominovala v polovině 19. století maloplošná (do 1 ha) pole s ornou půdou. Významnější zastoupení velkoplošných (1-30 ha) polí bylo typické pro Těmice a ve větší míře se vyskytovaly i v Domaníně, tedy na katastrech, které spadaly pod velehradské panství a ve kterých byly ustanoveny zemědělské dvory. Především jižní polovina nivy Syrovinky (na katastru Těmic) byla pokryta vlhkými loukami a pastvinami. Větší plochy luk a pastvin byly také situovány na svahy v okolí Syrovína a u severních hranic katastru Domanína. Dále se vyskytovaly v těsném zázemí Domanína a západně od silnice ze Syrovína do Těmic při katastrálních hranicích obou obcí. Úzké pruhy luk protkávaly strukturu maloplošných polí a tvořily tak jemné předivo krajiny, které umožňovalo dostupnost i ke vzdálenějším pozemkům. Drobná držba byla reprezentována především vinicemi se stromy a políčky se stromy v zázemí Syrovína a jižně od Domanína a maloplošnými vinicemi, které byly situovány na jihozápadě, v menším množství i jihovýchodě, katastru Těmic a severozápadně od Domanína. Drobná držba se nacházela většinou na svažitéch pozemcích. Dřeviny byly v krajině zastoupeny málo, především v podobě ovocných stromů v rámci drobné držby. Tato skutečnost ovšem může být zkreslena faktem, že v rámci map stabilního katastru nemusely být značeny veškeré dřeviny. Až na samotné vodní toky se v území nenacházely žádné další vodní útvary či významně zamokřené plochy. Celkově byla krajina v tomto období relativně málo pestrá s jasným uspořádáním a koncentrací různých skupin krajinných prvků.

Krajinná struktura obcí Domanín, Syrovín a Těmice v roce 1953

Krajina Domanína, Syrovína a Těmic byla v polovině 20. století mnohem pestřejší a neuspořádanější. Dominovala maloplošná pole s ornou půdou, která byla obzvláště na katastru Těmic a částečně i Domanína protkána maloplošnými poli se stromy, sady, loukami, travinobylinnou vegetací se stromy či vinicemi. Takto rozdrobená držba byla výsledkem pozemkových reforem z první poloviny 20. století, které půdu velehradského panství rozdělily mezi drobné rolníky. Pouze v Syrovíně se dochovalo relativně nezměněné uspořádání krajiny: severní, svažitou část v okolí obce pokrývala drobná držba a větší plochy dochovaných luk, které začaly být postupně přeměňovány na dřevinnou vegetaci, ať již cíleným zalesňováním či spontánní sekundární sukcesí. Jižní, plošší část byla pokryta maloplošnými poli, která byla protkána pruhy s travinobylinnou vegetací. U západní a jižní hranice byly strmější svahy zatravněny, případně využity pro pěstování vína či ovoce. Velká luční plocha u hranic s katastrem Těmic byla rovněž přeměněna na ornou půdu. Velkoplošná pole s ornou půdou se ve větším rozsahu vyskytovala pouze na katastru Domanína, kde bylo v roce 1951 zahájeno postupné scelování zemědělských pozemků. Louky v nivě Syrovinky byly ve značné míře rozorány – ze souvislého širokého pruhu luk a pastvin byl dochován pouze úzký proužek těsně objímající vodní tok, ze kterého vybíhaly proužky dochovaných travnatých parcel. Větší plocha luk se zachovala u severních hranic katastru Domanína. Louky byly také částečně dochovány v těsném zázemí Domanína, nicméně postupně docházelo k jejich zarůstání či přeměně na drobnou držbu. Rozšiřuje se výskyt dřevinné vegetace, a to jak v podobě solitérů, tak menších remízků či stromořadí. Stejně tak narůstá podíl travinobylinné vegetace s dřevinami. Objevují se rozvojové plochy v obcích či lomy na těžbu hlíny (především na katastru Těmic). Z vodních prvků stále existují pouze vodní toky.

Krajinná struktura obcí Domanín, Syrovín a Těmice v roce 2019

Současná krajina Domanína, Syrovína a Těmic má opět jasné uspořádání a zároveň se zde vyskytuje nejvíce skupin krajinných prvků. Krajině dominují velkoplošná pole s ornou půdou, přičemž bloky s velikostí nad 30 ha převažují nad bloky s velikostí 1-30 ha, a to i na svažitéjších pozemcích. Je tedy vysoká pravděpodobnost, že bude v následujících letech docházet k snižování jejich rozlohy, ať již pomocí střídání plodin, zavádění biopásů či přímou výsadbou stromořadí do krajiny. Drobná držba v podobě maloplošných políček s ornou půdou, sady a vinicemi se dochovala či rozšířila především v těsném zázemí obcí a jihozápadně od Těmic. Drobná držba typická pro svahy při jižních hranicích katastru Domanína byla přeměněna na velkoplošné vinohrady. Ty byly také vysázeny na katastru Syrovína, a to jak při jeho západních, tak při severních hranicích. Původní louky v okolí Syrovína zarostly dřevinnou vegetací. Louky při severní hranici katastru Domanína rovněž z větší části zarostly. Naopak se objevily nové luční porosty jihovýchodně od Domanína, v prostoru bývalého sadu při jižních hranicích katastru Syrovína, východně a jihovýchodně od Syrovína a na zterasovaných svazích v severní části Těmic, kde sousedí se skládkou odpadu. V těsném zázemí Těmic byly pozemky rovněž zatravněny. Dřevinná vegetace se významněji rozšířila především na katastru Syrovína. Vedle listnatých a smíšených dřevinných porostů v těsné blízkosti sídla se jedná o opuštěné sady jihozápadně od obce a při jižních hranicích katastru. V ostatních dvou katastrech je přítomnost dřevinné vegetace výrazně nižší. Jedná o remízky, stromořadí, doprovodnou vegetaci podél vodních toků, případně biokoridory a biocentra zařazené do Územního systému ekologické stability krajiny. V krajině se poprvé vyskytují vodní plochy a další zamokřená území. Jedná se o rybníčky a doprovodné mokřady severně od Těmic a umělé vodní nádrže v areálu zemědělského družstva Domanína.

